

EEN SIERAAD VAN ZYN GESLACHT

**Levensbeschrijvingen van en over
Frederik Alexander Sippo Arnold
baron van Ittersum
1869**

M.L. Hansen (ed.)

EEN SIERAAD VAN ZYN GESLACHT

**Levensbeschrijvingen van en over
Frederik Alexander Sippo Arnold baron van Ittersum
1869**

Inhoudsopgave

Inleiding	7
De levensbeschouwing van Arnold van Ittersum	9
De autobiografie van Arnold van Ittersum	12
De biografie van Arnold van Ittersum door zijn zoon	24
Index	31

Inleiding

Op verzoek van zijn zonen beschreef Frederik Alexander Sippo Arnold baron van Ittersum (1800-1877) zijn leven: zijn jeugd met zijn vader en zijn moeder en zijn vijf broers, zijn schooltijd, zijn studententijd, zijn carrière en zijn huwelijk. Het is geen uitputtend verslag, het vertoont vele hiaten waarvan enkele zijn opgevangen door zijn oudste zoon die op zijn beurt een levensbeschrijving van zijn vader gaf.

Het leven van Arnold van Ittersum draaide om zijn familie, met name zijn moeder en zijn vijf broers, om zijn gezin en om zijn carrière. Op twaalf-jarige leeftijd verloor hij zijn vader Lodewijk Arend van Ittersum (1779-1812) en voelde zich, op volwassen leeftijd gekomen, als oudste zoon verantwoordelijk voor de zaken van zijn moeder Johanna Sippina Boldewina Adriana van der Merwede (1778-1857), zaken die hij gedurende haar lange leven bleef waarnemen. Arnold droeg ook de zorg voor de gezamenlijke belangen van zijn vijf broers – Jan Willem, Ernst, Henry, Rudolph en Jan – die hem volkomen vertrouwden.

Na een studie in de rechten werd Arnold van Ittersum auditeur bij het Hoog Militair Gerechtshof en vervolgens vrederechter en kantonrechter. Hij werd lid van Provinciale Staten van Gelderland en kamerheer in buitengewone dienst van Koning Willem III.¹ Hij was ambitieus maar zijn karakter stond hem in de sociale contacten nogal eens in de weg want hij gaf zijn ongezouten mening wat niet door iedereen werd gewaardeerd. Snel gekrenkt en halstarrig in de overtuiging van zijn gelijk kreeg hij ruzie met zijn promotor, met collega's, met ministers en met hem totaal onbekende mensen wier gedrag hem niet beviel. Hij kon dan rake klappen uitdelen. Hij was trouw aan zijn vrienden en de conflicten in de familie waar Arnold bij betrokken was, leidden nooit tot onenigheid tussen hem en zijn moeder, zijn broers en zijn vrouw. Arnold van Ittersum trouwde in 1828 met Willemina Bentinck van het Nijenhuis (1801-1876), hun eerste kind – Adolf – overleed binnen een jaar, daarna werden in 1832 een dochter en daarna nog drie zonen (in 1833, 1835 en 1836) geboren. Hij hield veel van zijn vrouw en zijn kinderen waren hem een vreugde.

Naast zijn carrière en zijn familie en gezin was Arnold van Ittersum betrokken bij de verdediging van het land en hij werkte aan de ontwikkelingen in de landbouw en aan de historiebeschrijving van familie en vaderland.

Als luitenant van de schutterij werd hij tijdens de Belgische opstand naar het front gestuurd waar hij het schieten wel hoorde maar niet – zoals zijn broers – in een gevecht raakte. Het verdriette hem dat hij niet meer voor zijn vaderland en voor zijn Koning kon betekenen.

Arnold verdiepte zich na 1835 in de landbouw. Hij kocht en exploiteerde het landgoed Grootoever. Met het dedain van de hogere klasse poogde hij de mensen gelukkiger te maken en was teleurgesteld als de 'nuttige hervormingen' op verzet stuitten. Het maakte hem soms verdrietig en lusteloos.

Nadat zijn interesse voor zijn familiegeschiedenis was gewekt, werkte hij vele archiefstukken door en behoedde onder andere het werk van de historieschrijver Wilhelm Nagge voor vernietiging.

Van beide verslagen – de autobiografie van Arnold en de biografie door zijn oudste zoon – bevinden zich twee – vrijwel identieke – versies in het Historisch Centrum Overijssel te Zwolle in het familiearchief Van Ittersum, inventaris nummer 435. De autobiografie van Arnold van Ittersum is door zijn zoon overgeschreven maar hij liet een paar teksten weg, onder andere de vermelding van de beschuldigingen aan het adres van Arnolds overleden vader. Verder verschillen de beide versies alleen in spelling en in een enkel woord. In deze uitgave is de tekst van Arnold van Ittersum getranscribeerd. Het aanvullende verslag – de biografie door zijn zoon – is door deze zelf overgeschreven en bevat geen veranderingen. De in de marge geschreven teksten zijn op de door de auteur aangegeven plaatsen tussengevoegd.

¹ A.J. Gevers en A.J. Mensema, *Van Ittersum. Genealogie van een Overijssels adellijk geslacht*, Zwolle 2009, 52.

De teksten staan op losse, gevouwen foliovellen en zijn enkelzijdig beschreven. De pagina's van de biografie zijn genummerd door de auteur, de autobiografie is door een andere hand genummerd.

Op de omslag van de in het net geschreven biografie schreef Arnolds zoon:

M^r F A S A
van Ittersum

Een zijner dikwerf gebezigde uitdrukkingen was
“Weinige gedachten zouden my op myn sterfbed pynlyker zyn, dan die van nutteloos te hebben geleefd.”

Voor de transcriptie golden de volgende regels:

- De spelling, interpunctie etc. zijn zo veel mogelijk zonder wijzigingen overgenomen. Slechts daar waar het voor de leesbaarheid wenselijk was, zijn leestekens en hoofdletters aangepast.
- Duidelijke verschrijvingen zijn verbeterd.
- De paginanummering staat tussen [vierkante haken].
- De onderstrepingen zijn gecursiveerd.
- Onleesbare teksten zijn vermeld als < -- > en slechtleesbare teksten staan eveneens tussen <punthaken>.
- De namen van personen zijn zoveel mogelijk in nationale en internationale biografieën opgespoord. Maar niet altijd bleek dat mogelijk, zodat daar toelichting ontbreekt.
- Voor de annotaties is gebruik gemaakt van algemene naslagwerken die niet nader worden vermeld.

De levensbeschouwing van Arnold baron van Ittersum

[1] 33 jaren gehuwd en den 62 jarige leeftijd byna bereikt hebbende, besef ik volkomen, dat mij, nu reeds sedert eenige jaren ambteloos ingezet, weinig meer overschiet, dan . . . te leven voor de myne en mij zelve! Zonder eenigen twyffel, vindt men hier & daar menschen, van myne jaren en ook ouder dan ik, welke als ambtenaren nog goede diensten bewyzen; myne byzondere omstandigheden, mij genoodzaakt hebbende, het openbare leven, betrekkelyk vroeg, te verlaten, heb ik als zoodanig voor altyd afgedaan en ben hiermede zeer te vreden – Met mijne vrouw stil, buiten het gewoel eener afgunstige wereld in een vergeten plaatsje te leven, en onze kinderen gelukkig te zien, en mij voortdurend, of op het land, of in myne kamer, bezig te houden, daartoe bepalen zich myne voornaamste wenschen –

God biddende ons onze kinderen te laten, stel ik er eenigen prys op, dat zij, na myn overlyden, weten, wat ik in het Godsdienstige en politieke voor waarheid gehouden heb, om zich, voor zooverre zij dit met hunne overtuiging overeen kunnen brengen, daarmede te vereenigen –

Wat het Godsdienstige betreft, komt de hoofdsom van myn geloof, neder op de leer der Hoogleraren aan de Hoogeschool te Groningen.² – Ik geloof aan een God. een eeuwig ondeelbaar wezen; aan Christus een geschapen, Goddelyke, aan God den vader ondergeschikt wezen, boven al het geschapene oneindig verheven –

Het doel Zyner zending, de middelen om dit doel te bereiken, gelijk ook de begrippen omtrent den heiligen geest, vat ik op, gelyk wylen de geleerde H O Feith voor mij opteekende, naar de beginselen van voormelde Hoogleraren, een geschrift, het welk men na myn overlyden vinden zal.

[2] Afkeerig van dweeperij, huigchelarij en eene passive leer, dat is, eene leer, berustende op ingevingen van boven, op bevindingen, op praedestinatie, van stellingen, het menschelyk gevoel geweld aan doende, en in druischende tegen ieder grond denkbeeld omtrent regt en onregt, op formulieren en vulgaire uitdrukkingen, verstand en hart, en onbevredigd en koud latende en in practischen zin geene goede resultaten opleverende, heb ik mij, met de zoogenaamde orthodoxe partij dier dagen, nooit kunnen vereenigen, maar 15/16 harer leden als gevaarlyke wezens altijd geschuwd – Ik heb er onder deze velen ontmoet, aan wier goede trouw ik heb geloofd, meer, welke ik voor bedriegers heb gehouden – Redelyk en verstandig heb ik steeds de Groninger leer beschouwd, onzedelyk en onverstandig de zoogenaamde orthodoxe of Dordsche³ –

De inrigting van ons <protestands> Kerkgenootschap, en den vorm onzer Godsdienst oefeningen, heb ik steeds afgekeurd – Dit Kerkgenootschap vertoont het beeld van een kudde zonder herder, zonder opzigt zonder tucht; van verdeeldheid en onderlinge verwarring – onze Godsdienst oefeningen lossen zich op in een *wedstryd van sprekers*, meestal de meest eenvoudige waarheden, honder[d] duizenden malen herhalende en alle stoffen tot vervelens toe uitputtende. Voor het dom gepeupel meestal te hoog, te verheven, vooral ook in styl en taal, voor den beschaafden man 99 op de 100 malen te weinig wetens waardig, te weinig logisch, te willekeurig in stellingen en bewys middelen! – Summa Summarum, nagenoeg, altyd, schier nutteloos tot verbetering van den mensch.!

Groninger stellingen en Hernhutters in stellingen & godsdienst oefeningen, zyn [3] de eenige, met welke ik mij immer heb kunnen vereenigen.⁴

De zoogenaamde moderne Theologen veracht ik, als moedwillige vyanden en ondermyners van den Bybel & de Christelyke leer, en Christelyke moraal op den Bybel gegrond.

In het politieke denk ik *absoluut monarchaal*, erkennende, dat de stellingen der liberalen, immers van vele

² De Groninger School of Groninger richting oogstte ernstige kritiek vanwege haar reserves tegenover verscheidene leerstukken onder andere de leer over de drieëenheid. Na 1843 ontstond de moderne richting die de lichamelijke opstanding van Christus ontkenden.

³ Op de nationale Synode van Dordrecht (1618-1619) werden de Dordtse Leerregels vastgelegd, onder andere de predestinatie.

⁴ Hernhutters of Moravische broeders. Een vervolgde christelijke gemeenschap uit Saksen afkomstig deed in 1735 haar intrede in Nederland en vestigde zich te Zeist op het landgoed Hernhut van Graaf von Zinzendorf.

liberalen van dien aard zyn, dat jonge menschen door dezelve *moeten* worden medegesleept, gelyk ook met mij, tot het <quat> even het geval is geweest –

Het monarchaal beginsel, zichtbaar in de geheele schepping, is bij mij het beginsel van geconcentreerde kracht, van orde, rust, van algemeen welzyn. –

Ik kan mij geen heelal voorstellen, zonder *een bestuurder*; geene levende schepping hier beneden, zonder *een boven* al het geschapene verheven wezen; geen bende krygslieden zonder *een aanvoerder*; geen huisgezin zonder *een* hoofd; geene vereeniging van personen, zonder *een* hoofd, of voorzitter; geen vaste, geregelde krachtige gang van zaken, zonder voldoende, zonder volkomen magt en gezag bij het besturend *hoofd*. –

[in de marge:]

In onze Wetgeving op de verkiezingen een der grootste gevaren ziende, waaraan vooreerst wel niet te veranderen zyn zal, is het mij altyd voorgekomen, dat er slechts een middel bestaat tot verdediging, dat ik de vereeniging onder een vaandel van allen, bij eene gematige denkwyze, het vaderland en oranje liefhebbende enz. – Daartoe heb ik in 1853 eene poging aangewend, bij gedrukte circulaire van 4 Juni rondgezonden, aan alle mij bekende gematigde kiesvereenigingen, welke tot geen resultaat geleid heeft, alleen die te Delft zal daartoe <genegen[heid]> getoond hebbende. Van de activiteit der liberalen, zoogenaamde, liberale posten, haar eendragt, en beginsel, om voor geene middelen, hoe schandelyk ook terug te deinzen, kan men op den duur aller kwaad verwerken!!

Zie ik op de geschiedenis van de wereld, vroeger en in deze dagen, dan merk ik bij de autocraten op, vele verkeerdheden, maar meer in de Democ[r]atische geregeerde Landen – kan geen despoot volmaakt zyn, omdat hij mensch is, minder volmaaktheid is er te verwachten van de regering van *Jan en alleman*, vooral van de niet bezittenden, welke zich overal van het gezag meester maken. De verschillende revolutien, welke ik heb beleefd, alle door de liberale party, onder aanwending van leugen, laster, moord, en brandstichting te weeg gebracht, hebben mij overtuigd, dat er van democratie niets goeds te wachten is – Ik ken, heb nooit gehoord of gelezen van een gemeene best, met welke <ik> mij vereenigen konde.

De Continentale constitutionele regeringen, staan naar myn oordeel, en waarschyndelyk ook Engeland er bij, op een hellend vlak: sic: Monarchie

Constitutionele monarchie

idem gereformeerd op Democratische wyze

id id id id

republiek

anarchie

[4] Eenmaal disputeerde ik over dit onderwerp, meer dan een maal aan een open tafel te Deventer, met den (reeds half bekeerden) Hoogleraar Jongbloed, – 25 aanwezigen gaven mij gelyk. Zat ik gevangen, dan schreef ik mogelyk tot tyd verdryf over dit onderwerp een uitvoerig stuk – Intusschen is het niet mogelyk den stroom der tyden te keeren! getrouw aan myne beginselen, verheug ik mij dat ik ze nog durf uitspreken –

Aan myne monarchale stemming, paar ik onbepaalde gehechtheid aan het huis van oranje – De individuen, leden van dit huis welke ik te voorschyn zag treden, mogen in gehalte verschillen, dit is van geen invloed op het beginsel van getrouwheid – *oranje boven* was sedert *Willem* den Zwijger, de leus onzer familie – nooit kantte zich een tegen dit huis, een aantal hebben er hun bloed voor gestort of het leven voor gelaten; tot myn dood toe, staat liefde voor oranje, bij mij vast – Ik hoop en vertrouw hetzelfde van myne kinderen – daartoe zyn wij, als volbloed Nederlanders, *verplicht*, daarvoor pleiten regt en waarheid; dit brengt vaderlands liefde mede. –

F A S A van Ittersum

6 Nov 1862

Wat mijn politieke denkwyze betreft, begrypt men mij wel. –

ver <ben ik er af>, om de absoluut monarchale regerings vorm te beschouwen, als absoluut geschikt, om het mensch dom gelukkig te doen leven – Ik besef zoo goed, als een ander, dat absoluut geregeerde volken bloot staan aan allerlei gevaren; maar, acht gevende, op de algemeene neiging der lagere standen en alle mis bezittende, om zich, *op welke wyze dan ook*, naar boven en in het bezit te werken, op hunne afgunst enz: acht gevende op het rusteloos woelen en in het blinde vooruit dringen eener nooit bevredigde, menigte heethoofden, zonder ondervinding, zonder menschenkennis enz:, op het leugenachtige en illusoire van alle grondwettelyke bepalingen; op het misbruik het welk er overal van de volksvryheden en de regten der volken wordt gemaakt; op de bandeloosheid van een vuilaardige drukpers, voor alles speculerende op geld winnen door geabonneerd; op het, naar t schynt, aangenomen beginsel, dat eene vergadering van volks vertegenwoordigers niet kan en mag bestaan, uit mannen, *alleen* het belang van het vaderland en oranje onder het oog houdende, maar moet bestaan *uit partijen*, handelende niet naar overtuiging, maar naar den wil van party hoofden; op den gang der zaken, gelyk men die overal waarneemt, strekkende altyd, om alle geluk over te brengen bij de volksvertegenwoordigers, gekozen naar wetten, geen enkelen zedelyken grondslag hebbende, ben ik tegen de grondwettige regeringsvorm, als op den duur tot de *republiek* moetende leiden en alzoo onbestaanbaar met alles wat de wenschelyk acht. Vooral ben ik er tegen in ons land, voor zulk een groot gedeelte, bestaande, uit vreemdelingen en afstammelingen van vreemdelingen, bij welke geene vaderlandsliefde of liefde voor oranje, denkbaar is en welke het alleen te doen is, om *vooruit te komen*. –

De autobiografie van Arnold baron van Ittersum

[5] Meer dan eenmaal door myn beide zonen
 A.M.K.W. en W.H. van Ittersum, daartoe
 verzocht, vat ik de pen, om een en ander omtrent
 myn leven en lotgevallen op het papier te
 brengen!

Hoogstwaarschynlyk zoude ik dit uit eigene beweging nooit gedaan hebben, omdat, hoevele voorregten ik moge genoten hebben, boven duizenden myner natuurgeliefden, een blik op den afgelegden levensweg mij niet opgeruimd stemmen kan. – Te vele verwachtingen toch, zoo ik meen niet te hoog gespannen, zyn on vervuld gebleven, te vele mij treffende teleurstellingen, zyn myn deel geweest!

Den 14 Augustus 1800 ben ik te Kampen geboren en eenige dagen daarna in de Bovenkerk ten doop aangeboden door myne oud moei, F.I.G. van der Merwede, geboren Sloet.

Tot mijn 10^e jaar mogt ik in het ouderlyk huis, eerst op de Korenmarkt en daarna op den Burgwal te Kampen, verblyven.

In 1810 werd ik op een kostschool te Hattem aan den Heer Rochemont toevertrouwd, te gelyk met mijnen broeder Jan Willem Cornelis – Zoo slecht werden wy daar behandeld, dat J.W.C. op zekeren dag met een ander eleve, de vlugt nam naar Kampen, waar beide aangehouden werden, om naar school teruggebragt te worden –

Den 5 December 1812 hadden wij het ongeluk onzen hartelyk geliefden vader te verliezen. – Nog herinner ik mij zyn sterfbed! –

Na diens overlyden vond onze dierbare moeder goed, andere schikkingen omtrent hare kinderen te maken. – J.W.C. & mij nog in 1813 te Hattem latende, (waar wij de kozakken [6] zagen binnenkomen, komende van het Groote Veer, eenige uren verdedigd door een detachement Franschen, welke kort voor de kozakken door de stad getrokken waren, over Heerde de vlugt nemende) nam zij eene gouvernante bij de jongeren. –

In 1814 besloot onze waarde moeder, myne broeders Jan Willem Cornelis en Ernst Hendrik naar het opvoedingsinstituut der Hernhutters te Neuwied te zenden, en nam Dominus Mathias Jorissen destyds Predikant te Hattem, op zich, om deze derwaarts te geleiden – Ik maakte dit reisje mede en bezocht met den Heer Jorissen tevens Frankfurt aan den Main –

Teruggekeerd werd ik, bestemd voor Academische studiën, ten huize van den, destyds titularen, Hoogleeraar Antoni van Goudoever te Zwolle gebracht – Dit kostte onze goede moeder per jaar f 1000 voor weinig meer dan *kostgeld*, waarvoor mij zoo *min mogelyk* verstrekt werd. – op het Latynsche school gaan en te huis op een allerakeligst kamertje zitten, met vryheid om des nadenmiddags, tusschen 4 & 6 uren, eens uit te gaan, was mijn, alles behalve vroolyk, lot – !

[In] 1815 werd de Heer van Goudoever te Utrecht geplaatst als Hoogleeraar in de letteren, en vertrok ik tegen November van dit jaar met dezen derwaarts – ook hier had ik het noch beter, noch aangenamer – Latynsche school bij den Heer Dornseiffen – alleen op een klein kamertje te huis zitten, zeer strenge tucht en abstinentie, van alles, wat naar uitspanning gelyken konde! –

In December 1817 brak eindelijk voor mij een meer aangename tyd aan. Ik werd 1 December 1817 student in de regten te Utrecht en ging aldaar op de oude gracht bij de Viesteeg, bij zekere weduwe van Zuilen, op kamers wonen – [7] In 1818 verliet ik deze kamers weder, om onder het ouderlyk dak terug te keeren. –

Onze waarde moeder, des winters te Kampen, des zomers op Ysselvliedt, sedert eenig[e] jaren wonende, had in 1818 gemeend zich te Utrecht te moeten vestigen, in het belang van de opvoeding harer kinderen –

Bij deze terug komst ten huize myner moeder, op de Kromme Nieuwe gracht te Utrecht, leverde dit jaar voor

mij eene andere, in de gevolgen hooggewigtige byzonderheid op. In het winter van 1818 op 1819 was ik gelogeed, bij myn oud oom Sloet, op Warmelo in Twenthe. – wij werden verzocht bij de verwisseling van het jaar, den avond door te brengen op het *Weldam* bij Goor, destyds bewoond door Mevrouw de Weduwe van Scheltinga en hare beide dochters (thans mevrouw van Pallandt van Neerrynen en Mevrouw van Limburg Stirum). Daar zag ik voor het eerst freule Willemine Frederike Bentinck van het Nijenhuis, destyds op mij blykbaar zoodanigen indruk makende, dat vrienden en bekenden er zich wat goeds van beloofden.

In 1819 werd ik door den Senatus Veteranorum tot medelid gekozen en aangesteld als pedel – later gewoon lid en eindelyk Curator tot 16 December 1824, den dag myner promotie tot Docter in de beide regten. –

Myn Academisch leven, myn leven van myn 17 tot ruim 24 jaar, was, over het algemeen, hoogst gelukkig; nooit zal ik het genotene vergeten – De Heeren Kien, thans Burgemeester van Utrecht, Morrees Griffier van de Staten van Utrecht, de Keth, overleden als advocaat Generaal bij den Hoogen raad, Cock Hoogleeraar te Leiden, en anderen [8] tot de meest geachte studenten behoorende, telde ik onder myne vrienden, terwyl ik meermalen bewyzen van achting en vertrouwen van de Hoogleeraren aan de Academie ondervond – Bij zooveel aangenaams als de academie oplevert, deed onze goede en verstandige moeder, wat zij konde, om mij een gelukkig leven te bezorgen – over dag meestal in beweging of op de Collegien der professoren, of onder myne medestudenten, of in vele particuliere huizen, gebruikte ik de nachten meestal voor de studie – Jaren lang, ja tot myn huwelyk, begaf ik mij zeldzaam, voor des morgens te 4 uren, ter rustte, zonder daarom des morgens na half 9 uren het bed te verlaten –

Mijne beste vrienden de academie langzamerhand verlatende, besepte ook ik eindelyk in 1824, dat de tyd daartoe voor mij gekomen was. –

Dagelyks kwam ik ten huize van den Hoogleeraar Arntzenius, eene dochter bezittende, welke mij byzonder ingenomen had – Ik meende voor Academisch proefschrift of specimen, eenige stellingen uit te werken en te verdedigen. Arntzenius was daartegen, meenende dat ik geschikt was, om eene lijvige dissertatie te schryven – Hy stelde mij voor eene wetenschappelyke beoordeeling, naar de beginselen van het strafregt, van de schavot straffen, in ouden vorm hersteld, bij een besluit van 11 December 1813 – Ik nam die aan, en zond bij den Hoogleeraar een schets van myn voorgenomen werk in. Hierover ontstond tusschen mij en den Hoogleeraar twist: *hij verbood mij eene dissertatie naar de gemaakte schets te schryven, waarop ik verklaarde, dit zyns ondanks te zullen en willen doen.* – Zoo geraakte ik zonder [9] *Promotor*, dat is zonder Hoogleeraar, mij zooveel noodig teregt helpende met myne dissertatie. –

Zonder mij hier aan gelegen te laten leggen, schreef ik op eigene gelegenheid, naar eigene overtuiging myne dissertatie *De finibus legum poenaliū et de quibusdam poenis quae fiunt in Cartata*.⁵

Toen men eindelyk gewaar werd, dat ik myn arbeid nagenoeg voleindigd had, verscheen de Heer Arntzenius by myne moeder, zich beklagende over de houding, welke ik aangenomen had en verklarende, dat ik op myne dissertatie niet zoude kunnen promoveren, voor dat deze was gerecenseerd, of althans nagezien, hetgeen hij verklaarde zelve niet te willen doen, maar waartoe hij den Heer Dornseiffen, zynen naasten buurman aanwees –

Terstond leverde ik myn stuk bij dezen in – De Heer Dornseiffen, na verloop van eenige dagen, verklaard hebbende, in myn geschrift niets gevonden te hebben, *Contra Deum aut leges*, het eenige wat hem te onderzoeken had gestaan, meende ik nu klaar te zyn – Niet alzo – mij werd gelast, myn geschrift in te zenden bij de Juridische faculteit der academie, ter recensie – Hieraan voldeed ik. De faculteit, myn stuk gedurende zes weken houdende, zonder mij eenig antwoord te geven, begaf ik mij naar den Deken, prof: de Brucijs, vorderde myn stuk, als *myn wettig eigendom* op, onder verklaring, dat ik voor 1 Januarij 1825 Doctor worden *wilde*, en daartoe desnoods, met uitgewerkte stellingen, naar Leiden vertrekken zoude – Na eenige dagen werd ik verzocht in eene vergadering der faculteit te verschynen – Verschenen, moest ik daar myn geschrift in het Latijn verdedigen – tegen oppositien der professoren, hetgeen mij niet moeilyk viel. –

⁵ De correcte titel van de dissertatie luidt: *De fundamento juris puniende atque legum poenaliū fine et de quibusdam poenis criminalibus quibus hodie utimur*. Gedrukt in 1824 (HCO FA Van Ittersum, inv. nr. 557).

[10] Eindelyk werd mij vryheid gegeven, om myne dissertatie en stellingen te doen drukken, en daarop te promoveren –

Intusschen was de tyd zoover verlopen, dat aan een drukken van het geheele stuk niet meer te denken viel – Besloten hebbende, om voor 1 Januarij 1825 den doctoralen rang te halen, verzocht en verkreeg ik de vryheid, om zooveel te doen drukken, als mogelyk zyn zoude en daarop te promoveren – Alles werd mij toegestaan, onder voorwaarde dat van alles, wat ik zoude doen drukken de laatste proef zoude worden nagezien door den Hoogleeraar van Goudoever.

Dit geschiedde – den 16 December 1824 werd ik toe[ge]laten tot openbare verdediging van drie vellen druk myner Dissertatie en Stellingen, waarbij de Hoogleeraar Arntzenius niet verkoos tegenwoordig te zyn – De Hoogleeraren de Brucijs en Enschat opponeerden tegen mij – Hunne oppositien, vooral van eerstgenoemden, waren in den beginne scherp – Toen beide bemerkten, dat ik sterk in myne overtuiging was en myne tegenwoordigheid van geest niet verloor, veranderde de toon en wyze van aanval, *wij disputeerden met genoegen* – Een uur later, werd mij de doctorale rang in het hedendaagsch en Romeinsch regt toe gekend.

Nu drukte ik af, en zond op gebruikelijke wyze aan ieder der professoren een afdruk, behalve aan den Hoogleeraar Arntzenius – Weldra werd ik vanwege de Juridische faculteit gelast, dit verzuim te herstellen, hetgeen ik weigerde onder verklaring, *dat ik, meester in de beide regten, myne dissertatie zoude zenden, aan wien ik verkoos, zonder meer* –

Den 28 Juli 1824 nog student zynde, werd ik benoemd tot 2^e Luitenant der dienst doende schutterij der stad Utrecht.

Nu gereed om het openbaar maatschappelyk leven in te treden, stond er aanvankelyk voor mij niets open dan de regtsgeleerde praktijk. Als jong advocaat, deed ik wat ik daartoe konde. Weldra bemerkende, dat die praktyk zich bij 15/16 beoefenaren oplost, in eene speculatie op processen, [11] tot eigen voordeel en maar zelden tot ongeluk der Justitiabelen, stond mij deze maatschappelyke stelling spoedig geweldig tegen. Ik werd beeedigd als advocaat bij het hoog militair Geregtschhof in 1825 en pleitte daar, in dit en het volgende jaar elf malen in Appel, nu en dan met goed gevolg. – eenmaal in 1827. en in 1829.

Myne wenschen strekten zich meer en meer naar eene regterlyke betrekking uit. –

Den 20 Februarij 1826 werd ik aangesteld tot regter plaatsvervanger, bij den regtbank te Utrecht, waarvoor ik op 15 maart daarop volgende, voor het Hoog geregtschhof te 's Hage beeedigd werd. en op 13 April 1827 tot plaatsvervangend lid bij den krygsraad der Utrechtsche schutterij. –

den 18 Juli 1828 werd ik benoemd tot 1 Luitenant der schutterij en geplaatst bij de 1 flankkompagnie van het eerste Bataillon, onder kommando van mynen academischen tijdgenoot en vriend, Willem Bosch van Drakestein.

Meermalen werd mij later bevordering tot kapitein aangeboden, waarvoor ik steeds bedankt heb, niets meer wenshende, dan in betrekking te blyven met voormelden mynen kapitein en de 180 manschappen der kompagnie, bijna alle grooter dan ik, en meerendeels goed gedresseerd.

De kompagnie bestond uit hoogst moeilyk te regeren manschappen. Nimmer heeft mij dit eenige moeite gekost – aan onbeschoomtheid, regtvaardigheid parende, valt het zelden zeer moeilyk, meester te blyven, wanneer men regt heeft zich te laten gelden. –

Gedurende ruim 6 jaren ben ik belast geweest met het bestuur en toezigt over het destyds schoone Corps muzikanten der schutterij; terwyl ik als 1 Luitenant bij iedere groote vereeniging der schutterij steeds den wit zyden standaard van het corps gedragen heb.

Hoezeer getrouw alle zittingen van den regtbank bywonenden om, altyd ziende en achtgevende op het geen gedaan werd door myn vriend Philip Ram, een uitstekend regts geleerde en regter, mij zelve naar zyn voorbeeld te vormen; [12] ontbrak het mij aan voldoende gelegenheid tot werk of nuttige bezigheid.

In 1827 ontving ik eene uitnoodiging, om voor een gedeelte van den jagt tyd naar het Nyenhuis by Wijhe te komen logeeren. Ik nam dit aan, kwam op het Nyenhuis, vond daar terug Freule Wilhelmine, wier kennis ik in 1818 op het Weldam gemaakt had en . . . na verloop van eenige weken, was een huwelyks engagement het gevolg van dit wederzien – [In] 1828 zag men mij dien ten gevolge meer in Overysse, dan in Utrecht –

In 1825 of 1826 gebruikte ik te Utrecht op zekeren dag met eenige Heeren, onder welke de Hoogleeraar Moll, het middag maal. Er werd gesproken over ons krijgswezen gedurende de republiek, in het byzonder over eene belegering van Logchem, onder *Prins Maurits*, gen: de *Brasiliaan*, bij welke gelegenheid onze benden weinig roem hadden ingevaget – Bij dit gesprek deelde de Heer Moll mede, dat de eenig, Nederlandsche officier, met lof vermeld in deze geschiedenis, was geweest een *Ittersum*, kolonel van de wagt van den Prins – Toen ik verklaarde, dat mij die onbekend was, ontving ik van den Heer Moll, op vriendelyken toon, eene geduchte teregtwyzing daarover, dat mij de geschiedenis van myn, als zeer oud bekend, geslacht, onbekend was gebleven

De gegrondheid der verwyttingen erkennende, begaf ik mij aan het werk. Overysse het oord zynde, waar onze voorouders te huis behoord hadden, nam ik de gelegenheid van myn verblyf op het Nijenhuis waar, om oude oorkonden te onderzoeken, mitsgaders alle geschiedkundige plaatsbeschrijvingen van Overysse, welke ik vinden konde, – met de meeste welwillendheid werd mij toegang verleend, tot de provinciale en stedelyke archieven te Zwolle –

Weldra bespeurende, dat Overysse ryk is in hoogstbelangryke oorkonden, sprak ik hierover met den geleerden historieschryver Jacobus Scheltema en den Heer Gouverneur van Utrecht van Ertborn, welke mij aanspoorden mij in betrekking te stellen met den [13] Minister van Binn[enlandse] zaken *Gobelsroij*. – Ik vertrok naar 's Hage, werd hoogst beleefd door dezen minister ontvangen –

Zoude ik in het vervolg iets van eenig belang, ten opzichte van de Overysse'sche archieven, kunnen doen, dan behoorden er maatregelen genomen te worden, om mij den vrijen toegang tot de verzamelingen te banen – Den 25 November 1829 stelde ik daartoe den minister een request ter hand, op welk den 1 Februarij 1830 een antwoord werd gegeven, volkomen voldoende voor het oogmerk. –

Den 6 Mei 1829 op het Nyenhuis gehuwd, zonder nog eene vaste woonplaats te kunnen kiezen, bleef ik het grootste gedeelte van den zomer van dit jaar op het Nijenhuis. – tegen den winter naar Utrecht vertrokken, beviel aldaar myne hartelyk geliefde vrouw voor de eerste maal, op 13 februari 1830 van een zoon, welke genoemd werd *Adolf Marius Karel, Wolphgangh.*, – een schoon, allerliefst, buitengewoon ontwikkeld kind, hetwelk ons op den 9 December van dit jaar door den dood ontnomen werd!

In 1830 maakte ik gebruik van eene, bij provinciaal blad van Overysse, aan de gemeentebesturen rondgezondene aanbeveling, om in Kampen een onderzoek naar oude Charters in te stellen. – ongeveer 6 weken lang mocht ik mij hiermede bezig houden, toen de bekende Belgische opstand losbrak.⁶ – Ik werd opgeroepen, om schutterlyke diensten te Utrecht te volbrengen – Nog voor ik te Utrecht terug konde zyn, deed ik mynen naam aldaar opteekenen, op de lyst van vrywilligers, welke zich gereed hadden verklaard om tegen de oproerige streken op te trekken –

den 18 September 1830 zond ik aan den minister van Binnenl[andse] Zaken een verslag van myne verrigtingen te Kampen, waarop ik onder dagteekening van 23 September een hoogst beleefd antwoord ontving. – voor Kampen te verlaten nam ik ter loops in oogenschouw eene groote massa oude papieren, op een zolder van het raadhuis, onder welke ik terstond hoogstbelangryke stukken vond – Intusschen, ik moest vertrekken en vertrok naar het Nyenhuis, om van daar met vrouw en kind naar Utrecht terug te keeren –

[14] Na talloze pogingen om eene vaste regterlyke betrekking te verkrijgen, werd ik in 1832 te Hattem als vrederegter geplaatst – myn aanbod om vrywillig uit te trekken, als officier der schutterij was vervallen, door eene loting. – ik berustte daarin 1. omdat myne moeder mij voor administrative zorgen, moeilyk missen konde 2. omdat ons eenig kind zich in zeer zorgelyke omstandigheden bevond – gelyk ik hierboven vermeldde, verloren wij dit kind op 9 December 1830.

In maart 1832 begaf ik mij naar Hattem, terwyl myne vrouw zich op het Nyenhuis bevond, waar op 13 Januarij onze hartelyk geliefde dochter, Johanna Sippina Boldewina Adriana, geboren was –

⁶ Belgische Opstand: de Zuidelijke Nederlanden kwamen in 1830 in verzet tegen de noorderlingen. België verklaarde zich onafhankelijk en koos Leopold I tot koning en deze legde op 21 juli 1831 de grondwettelijke eed af. Koning Willem I reageerde met de Tiendaagse Veldtocht, die van 2 tot 12 augustus 1831 duurde. Na een wapenstilstand van 13 tot 20 augustus trokken de Nederlandse troepen terug, alleen de citadel van Antwerpen bleef tot 1832 bezet.

Den 1 April 1832 aanvaardde ik het vrede- en vredes- te Hattem. –

In 1835, daartoe gelegenheid vindende, hervatte ik myne oudheidkundige nasporingen, vooral ter provinciale Griffie te Zwol –

In November 1835 stelde ik aan den minister van Binn[enlandse] Zaken voor, eene bewerking van het hoogst belangryke werk van Wilhelm Nagge, 2 deelen in folio manuscript, aldaar nog voorhanden – Dit gaf aanleiding tot eene belangryke briefwisseling met dezen minister, waarmede de zaak afliep – Evenzoo wisselde ik eenige brieven met de Heeren de Jonge Ryksarchivarius en den Referendaris (later Directeur van het Kabinet des Konings en Minister van Eeredienst en Binn[enlandse] Zaken). A. van Rappard over myne door deze gewenschte aanstelling tot Archivarius van Overijssel –

Nog eens terug komende op myne militaire of schutterlyke positie te Utrecht, moet ik hier nog vermelden, dat ik my destyds meermalen zeer geslingerd gevoeld heb, door twee denkbeelden: het hinderde my, dat ik mij destyds meermalen zeer geslingerd gevoeld heb, door twee denkbeelden: het hinderde mij, dat ik niet even als myne broeders en zoovele andere bloedverwanten, gewapend in het veld stond en toch gevoelde dat ik te huis niet konde gemist worden! Deze mengeling van gedachten, spoorde mij aan, te doen wat ik nog zoude kunnen doen. Ik verzocht, zoo daar toe behoefte mogt ontstaan, belast te mogen worden met transporten naar het in 't veld staande leger –

In Januari of Februari 1831 werd ik belast met een transport van ongeveer 90 vrywilligers naar Bergen op Zoom –

Te Breda gekomen ontving ik de noodige scherpe patronen, en werd mij door den Commandant der vesting aangeraden, met geladene geweren, een voor en achterwacht, te marcheeren.

Kort bij Rozendaal gekomen, hoorden wij naar de zyde van de Belgische grenzen een geweervuur – myne manschappen verlangden terstond gebragt te worden naar de plaats van het vermoed gevecht – Ik weigerde dit, geene vryheid gevoelende, om van de mij voorgeschrevene route aftewyken, doch beloofde, dat ik, mogten wij, langs den opgegeven weg voortgaande, komen op eene plaats, waar gevochten werd, hen terstond in de gelegenheid zoude brengen, om daaraan deele nemen – Hierin werd genoeg genomen en met geforceerden marsch vervolgden wy onzen weg tot Rozendaal, waar wij de geheele bezetting onder de wapenen vonden en de Kommandant, de Kolonel Stavenisse de Braauw, mij gelastte myne manschappen, nevens de bezetting, op het plein van het dorp, bijeen te houden, tot dat eene veldontdekking van 400 mannen onder kommando van den Kamper schutterkapitein Venema, naar de Grenzen gezonden, teruggekeerd zoude zijn – Een uur daarna kwam deze kolonne terug, berigtende, dat er op de grenzen niets verontrustends waargenomen was, en dat er onder schieten met geweer, in het Belgische dorp Putten feest gevierd was –

Den volgenden morgen vervolgde ik, na afscheid genomen te hebben van mynen jongsten broeder *Jan*, dienende als jager, den weg naar Bergen op Zoom. –

Daar werd ik door den vesting kommandant verzocht mij te willen belasten met het overbrengen van eene depeche aan den Generaal Chassé, op den Citadel van Antwerpen – Ik nam dit aan; zond myne onderofficieren onder de orders van een adjudant onderofficier naar Utrecht terug en vertrok bij vloed in de Schelde met een turfschip, naar [16] het fort Bath bestemd – Na eenige uren varens, werd het *Eb* en geraakten wij geheel op het drooge. Dit beviel mij niet. op verre afstand zag ik een gewapende Scheveningsche Pink – myn schipper verzekerde mij, dat ik, loopende door de Schelde, dit vaartuig zeer nabij zoude kunnen komen – Ter stond het turfschip verlatende, liep ik een goed half uur ver, tot dat ik aan water kwam. – De kommandant van het vaartuig, de Luitenant Steffens, had mij in het oog gekregen. Hij zond een boot met eenige matrozen op mij af – Een hunner nam mij op zyne schouders en weldra stond ik op de Pink – Hoezeer beleefd ontvangen door den Heer Steffens, beviel mij deze niet, met te veel graagheid een groot glas jenever drinkende – mij verlatende op de aanwyzingen mij gegeven, verliet ik de pink op bloote voeten en liep ik, tot de knien door het water, nogmaals een half uur, bereikte toen weder land en liep ik verder naar het fort Bath –

Na aldaar overnacht te hebben, vertrok ik met de post boot tot voor het fort *Sainte Marie*, waar ik vond de bombardencorvet Proserpina, en een kannoneer boot, de eerste gekommandeerd door den Kolonel van

Maren, de tweede door den Luitenant van Speleveld, een oude schoolkameraad –

Allerbeleefdste ontvangen, bleef ik daar tot den volgenden morgen, toen ik wederom met een bootje werd gebragt naar de Citadel. De grijze Kommandant ontving mij met de grootste hartelykheid, dertig jaren vroeger myne ouders te Kampen veel gekend hebbende – 3 dagen bleef ik op de Citadel, ieder dag bij den Generaal Chasse dinerende, met den Kolonel de Gumoins, bij het beleg later gesneuveld, den Kolonel [17] de Boer, Chef van den Staf, een adjudant des Generaals, en de Kommandant der marine op de Schelde, de Kolonel Koopman –

In Utrecht terug gekeerd, na myne hier & daar bij het leger verspreide broeders en bloedverwanten bezocht te hebben, vond ik aldaar in de hospitalen, onder de zieken en gewonden, een aantal, voor altyd, verminkte personen, ongeschikt, om ooit weder te dienen, velen, om op eenige wyze in hun bestaan te voorzien –

Utrechts ingezetenen deden, wat zij konden, om deze ongelukkigen te hulp te komen – wij woonden op de Nieuwe gracht, op den hoek aan de Schalkesteeg – In het tegenwoordig chemisch laboratorium was een hospitaal – dagelyks ontvingen wij allerlei ververschingen enz. voor de gewonden, terwyl anderen daartoe te ver van mij afwonenden, mij geld zonden – uitgeplunderd in het hospitaal gekomen, verlieten 33 de plaats, voorzien van 1 Blauw lakensche jas, 1 dito broek, 1 grys casimieren vest, 1 dito wit piqué, 2 hemden, 2 onderbroeken, 2 borstrokken, 3 paar kousen, 2 halsdoeken, 2 zakdoeken, 1 blauw lakensche pet, terwyl aan 41 herstelde militairen, nog geschikt om te dienen, kledingstukken, naar mate van behoefte, werden verstrekt –

Als schutterofficier voor het overige garnizoensdienst te Utrecht doende, werd ik in 1831 nog eenmaal belast met een transport recruten naar Doesburg. – gelyk ik hierboven aantekende eindigden deze diensten in 1832 door myne plaatsing als vredegrigter te Hattem.

In 1826 regter plaatsvervanger te Utrecht geworden, had deze betrekking mij daar een voordeelig vooruitzicht geopend – De president Smits en de regter Booijmans, waren bejaarde menschen. Bij den regtbank goed aangeschreven, was het te voorzien, dat ik ter eeniger tijd zoude benoemd worden, als gewoon lid, om verder bevorderd te worden, bij de invoering der sedert zoovele jaren verwachtte en ook werkelyk in 1838 ingevoerde organisatie, der regterlyke magt –

Ik gaf evenwel de voorkeur aan de vredegrigters betrekking te Hattem, om op deze wyze mij te kunnen vestigen in de buurt, onzer vaste goederen, welke zoodanig beheerd werden, dat onze goede moeder niet dan met groote moeite en zorgen, in de kosten van opvoeding enz. harer zes zonen voorzien konde. –

Die administratie overtenemen en te doen, wat ik zoude kunnen doen, beschouwde ik als een *pligt*.

onder Gods zegen mogt ik daarin gelukkig slagen – mij werd alles toevertrouwd en in alles volkomene vryheid gelaten. Van dien tyd af, heeft myne moeder geene finaciele zorgen meer gekend, tot haren dood – Utrecht verlatende, verzocht ik myn ontslag als advocaat bij het Hoog militair gerechtshof, hetwelk mij op zeer vereerende wyze in Januarij 1832 verleend werd. –

Niet voor 3 Juni 1836 ontving ik myn ontslag als 1 Lⁱ der Schutterij. –

In 1835 werd er aan de Staten generaal eene wet voorgedragen tot afschaffing der regten op de vreemde granen, wier behoud ik, met ieder in den landbouw belangstellenden, verlangde, – onder de menigvuldige geschriften, welke over dit onderwerp werden uitgegeven behoort eene brochure, in het nadeel dezer regten van den Hoogleeraar Ackersdyk te Utrecht – 3 dagen voor den voorgenomen aanvang der discussien, kwam mij dit stuk in handen. Naar myn oordeel hing het betoog van Sophismen aan elkander. Slechts 8 uren konde ik besteden, om eene wederlegging te schrijven, welke onder den titel van *aanmerkingen op de bedenkingen over de korenwetten van den Heer I. Ackersdijk, door F.A.S.A. van Ittersum*, gedrukt werd bij I.I. Tijl te Zwol. Drukken en proeven nazien, was in den nacht gedaan – de Heer Tyl had zich met de correctie belast – vol taal en drukfouten verscheen het stukje, 1 vel druk beslaande – Deze wederlegging heeft byna aanleiding gegeven tot een tweegevecht tusschen de leden der Staten generaal, van Sytsama en van Nes van Zuijlen, hetwelk door tusschenkomst [19] der gekorene secondanten W.A. Schimmelpenninck van der Oije en E.W. van Dam van Isselt, geen voortgang gehad heeft –

In hetzelfde jaar had er in de kerk te Hattem een soort van oproer plaats onder de godsdienstoefening – Eene dweepzieke menigte vond goed zich met de daad te verzetten tegen eene verordening der kerkvoogden – Dit

gaf aanleiding tot een gevecht, in welke ik mij met een gerechtsdienaar en een veldwachter te verdedigen had, tegen eene talloze menigte –

Deze oproerigheden, en bovendien het misselyke der zaak, gaven mij aanleiding, de zoogenaamde *afgescheidenen* in oktober en November 1836 in eenige artikelen in het Handelsblad aan te vallen, waarvoor o. a. de hoogst bekwame Predikant van Niel te Vaassen, mij op zyn sterfbed, zynen dank betuigde –

Intusschen had ik zeer dikwyls nagedacht over den vervallen toestand der stad Hattem en was het mij volkomen duidelyk geworden, dat die toestand, was toe te schryven aan den staat van onverdeeldheid van den Hoenwaard, 300 bunders onder waarden, bij de stad gelegen –

Ik trachtte te betoogen, dat men tot verdeeling moest overgaan, maar vond bij niemand gehoor, buiten den Heer Daendels van IJsselstein. – de menigte werd verbitterd op mij, zoodat eenige vrienden het voor mij niet raadzaam oordeelden, in het duistere op straat te komen. Nooit heb ik mij aan bedreigingen of waarschuwingen gelegen laten liggen en dit met goed succes. –

In 1838 verscheen eindelyk de reorganisatie der regterlyke magt en daarbij myne benoeming tot kantonregter van Elburg c[um] a[n]nexis]. – Die benoeming trof mij smartelyk – gaarne had ik mij te Zwol benoemd gezien in de regtbank of het hof, waartoe ik regt had. Ik vertrok naar den Haag, om mij te beklagen bij den minister F.C. van Maanen, welke [20] mij hoogst beleefd ontving – weinige weken daarna overleed de nieuw benoemde kantonregter *Queisen* te Zwolle – De minister van Manen bood mij dit kantongeregte nu aan – Ik nam het aanbod aan, ging naar Zwol, om een huis te huuren, maar bedacht mij bijtijds, bedankte voor het aanbod, waarna de Heer Heerkens benoemd werd –

De overtuiging, bij nadere overweging ontstaan, dat de verandering *mij* wel *persoonlyk* voordeelig zoude zyn, en voor het oogenblik en voor de vooruitzichten, maar hoogst schadelyk voor de administratie onze gemeenschappelyke belangen, deed mij van de zaak afzien –

Het kantongeregte beviel echter mij niet – gelukkig door zelfvoldoening had ik mij als *vrederegter* gevoeld; als kantonrechter, deed ik wat ik doen moest, omdat ik het doen moest. –

Ik werd bedacht op de Burgemeesterlyke betrekking te Hattem, nadat ik door den procureur generaal Sloets Evers was gepolst over deze betrekking. Te veel tegen den raad der stad opziende, verklaarde ik my bereid, mits my een jaar verlof gegeven werd als regter, om daarna bepaaldelyk eene keuze te doen – dit werd afgeslagen – In de wereld gekomen, om mij in een kleinen cirkel te bewegen, waren alle myne gedachten, op de ontwikkeling van welvaart in Hattem gerigt. Ik hoopte een betrekkelyk hoogen ouderdom te bereiken en meende, mij gelukkig te zullen gevoelen, wanneer het mij gelukt mogt zyn, Hattem gelukkig te maken –

In 1839 schreef en liet ik drukken, een adres aan den Heer Burgemeester van Hattem, in welk ik het nut van de verdeeling van den Hoenwaard trachtte te bewyzen enz. – Noch het Bestuur der stad, noch de menigte begreep, dit eenvoudig geschrift. – in 1843 herhaalde ik, in gesprekken tusschen A & Z, gedrukt bij Tjeenk Willinck te Zwolle, het vroeger voorgedragene – Het meerendeel der bevolking las niet –

[21] In 1846 schreef en liet ik drukken een adres aan het Bestuur der Stad Hattem, welke autorisatie had verkregen, om den Hoenwaard als een Stedelyk Domein terug te vorderen, in welk stuk ik op grond van 10 bewysmiddelen aantoonde, dat de Hoenwaard nooit een Stedelyk Domein is geweest – De stad zag hierop van de voorgenomene procedure af – .

In 1849 schreef ik en liet ik drukken eene brochure *over den tegenwoordigen toestand der stad Hattem en de middelen tot bevordering van welvaart aldaar*.

Men sloeg er geen acht op – Latere pogingen, om tot eene behoorlyke regeling van de armen verzorging te geraken en meer andere nuttige zaken tot stand te brengen, op onwil en afgunst en kleingeestigheden, van allerlei aard, schipbreuk geleden hebbende, heb ik ten laatste, hoogst onaangenaam teleurgesteld, ieder denkbeeld, om, in Hattem mede te werken tot nuttige hervormingen, laten varen . . . !

Als kantonregter even ontevreden, als ik te vreden was geweest als Vrederegter, gaf ik in 1841 uit eene vergelyking tusschen de beide instellingen, daarin opnemende de voornaamste myner grieven. Ik zond een afdruk aan de Tweede Kamer der Staten Generaal, waar het gunstig beoordeeld werd, door het lid van Goldstein en daarna begraven is in de stof van de Griffie –

Intusschen was ik ook Landbouwer geworden – In 1835 (18 Februarij) had ik het Grootoever gekocht voor de som van f 14871 met alle kosten – eerst verhuurd aan P. Veerman, daarna aan zekeren Jan Weijers, aan vaardde ik de plaats op 22 Febr: 1841 in eigen gebruik, verhuurde akkersgewyze bijna alle bouwland en ging mij bezig houden met het doen bouwen der noodige gebouwen, waarmede, gelyk mede met landverbeteringen, ik mij weinig korter dan 6 jaren bezig hield –

[22] Spoediger zoude ik die gebouwen hebben kunnen voltooijen; maar ik moest 1° tyd hebben, om veel te overleggen en te ontwerpen 2° wilde ik voor t Groot oever geen kapitaal en portefeuille aanspreken, maar, alle kosten bestrykende uit revenuen van de plaats, een spaarpotje maken –

Bij de koopsom van het Gr: o	f 14871
& kosten	
betaalde ik voor een schaapsweide	f 4350,50
Het Dwarsland	1618
1 daghuurderswoning	719,32
Dykglooying	261,04
id	138,65
Een tiendregt	<u>2200,96</u>
	f 24159,47

1861 verkocht ik het vaste goed –	f 125000
en maakte ik voor t: losse circa	<u>20000</u>
	f 145000 =

Zoodat ik myn oogmerk als bereikt heb mogen beschouwen –

Het verlaten van het Grootoever heeft mij moeite gekost! Ik berust er in, tevreden genoeg aan pligt opgeofferd te hebben!

Als landbouwer bezocht ik de Congressen te Zwolle, te Utrecht, te Leiden, te Groningen te Leeuwarden, Arnhem en Assen – te Utrecht stelde ik voor, *de vorming van afdeelingen* en de behandeling in dezelve van vooraf opgegevene punten, hetwelk aangenomen en voor het eerst in Leiden in praktyk gebracht werd –

In 1852 werd mij opgedragen in een volgend Congres, een verslag omtrent de veldpolitie te doen – op myn verzoek werden mij toegevoegd de Heeren Heerkens en Hovij, welke intusschen de zaak geheel en al aan mij overlieten – Zij vereenigden zich met het voorgelezen rapport, hetwelk ik daarna in een Congres te Arnhem voordroeg, waar het de goed keuring van den Leidschen Hoogleraar Tideman wegdroeg –

Ik heb er de Congressen aangegeven, toen ik bemerkte dat de openbare gemaklykheden de bovenhand verkregen, daarvoor geen tyd hebbende. –

Buiten de administratie van het financieel vermogen myner Moeder, berustte er op mij eene andere hoogst moeilijke verpligting. –

Sedert 1816 was onze familie onderling, op schier voorbeeldelooze wyze, verdeeld – eene bepaalde vyandschap werd gestadig gevoed door processen, als naar gewoonte, voor een goed gedeelte toe te schrijven aan den speculatiegeest der regtsbedienden – In 1829 werd ik in deze zaken regtstreeks betrokken – mij, met al myn vermogen, toeleggende, op de kennis der toestanden, gelukte het mij, ons te beveiligen tegen zware verliezen – In 1841 werden wij gedagvaard, om eene rekening en verantwoording te doen of f 100,000 schadevergoeding te betalen – Hier over is gehandeld, tot ik deze zaak in 1855 tot een volkomen voldoende einde heb mogen brengen – Ik heb rekening en verantwoording gedaan en ontvangen, in plaats van te betalen. – Intusschen hield ook eene andere, met deze processen in verband staande zaak mij bezig – In Juni 1848 had myn jongste broeder met een naamloos briefje ten geleide, ontvangen eene gedrukte memorie, afkomstig (maar voorzigtigheidshalve niet geteekend) van Willem van Ittersum, broeder van mynen vader, in welke deze werd beschuldigd van *meineed*, *valscheid* en *diefstal!* onder vermelding van talloze feiten, alle gedurende myne kinsche jaren, gelyk er werd opgegeven, gepleegd – Myne broeders waren hoogst verlegen met dit stuk, ons, naar myn oordeel toegezonden, om vrees aan te jagen en te noopen tot geldelyke aanbiedingen – Schier dag en nacht zoekende en overdenkende, had ik in het laatst van 1855 eene volledige verantwoording en verdediging van mijnen vader, gereed –

[24] Mogt ik in een financieel opzigt eene belangryke zege behalen, veel grooter was de *zedelyke*. – Immers toch was mynen, in 1812 overledenen, vader beschuldigd van ontrouw in administratie, en van de gruwelykste misdaden – Zoo duidelijk als de dag, heb ik bewezen, dat van alle tegen hem ingebragte beschuldigingen, *niet eene enkele* zich niet op loste in *laster* en dat wel verre van zich te verrijken, die administratie hem duizenden gekost had –

Altijd kantonregter van Elburg, verviel ik in 1852 in eene hoogst onaangename zaak –

Als zoodanig moest ten mynen overstaan, verleden worden de acte van scheiding der nalatenschap van wylen den Heer F J Engelenburg, bij welke een minderjarig kleinkind belanghebbend was – In het belang van dit kind, waarborgen vragende, aan welke men niet gewoon was, ontstond hieruit eene verwikkeling, welke mij met ontslag uit den dienst bedreigde. Onbewimpeld in het “Werkblad van het Regt”, <de> regtbank te Arnhem en den officier van Justitie aldaar, de ooren gewasschen hebbende, werd <ik> tot verantwoording, ter zake van beleediging, geroepen voor het provinciaal gerechtshof van Gelderland, waar ik op 28 April 1853 een verdediging voor droeg, bij welke, noch de regtbank noch de officier van Justitie, gespaard werden – Het hof vond geene reden tot myne berisping – Gerust omtrent myne herbenoeming op 1 oktober 1853, werd ik onderrigt, dat de minister van Justitie Donker Curtius er anders over dacht – Ik vertrok naar den Haag en had met dezen minister een gesprek, op hoogst onaangename wyze eindigende.

[25] De minister verlangde, als *Conditio sini qua non*, dat ik mij zoude verontschuldigen bij den regtbank en officier van Justitie, hetgeen ik volstrekt weigerde. Intusschen verlangde de beleedigde officier van Justitie mij als kantonregter te behouden, afziende van voldoening. – op zyn verzoek werd ik, tegen oktober 1853, herbenoemd. –

ondanks de afkeuring van de regtbank, heb ik later bij andere boedelscheidingen dezelfde waarborgen gevorderd en verkregen –

In 1856 viel mij de eer te beurt van wege de Nederlandsche Regering naar Parys gezonden te worden, om op te treden als lid van Jurij aldaar, bij de internationale landbouw tentoonstelling – Ik aanvaardde deze taak – de Regering liet alle kosten voor myne rekening! den 9 Januarij 1854 wierd ik door Willem III benoemd tot kamerheer in buitengewonen dienst – Eene andere onderscheiding mij in dit jaar te beurt gevallen, was myne benoeming tot *membre Correspondant de l'institut des arte unis* te Londen. –

Het was nu 25 jaren geleden, dat ik het regtersambt aanvaard had – Te veel verloren hebbende bij mijne hervorming <als> Kantonregter en met bezigheden overladen, verzocht ik op 19 februari 1857 mijn eervol ontslag tegen 1 April, het welk mij, bij beschikking van 8 Maart, verleend werd – .

Vele bewyzen van achting, genegenheid, vertrouwen en leedwezen mogt ik in die dagen onder-vinden –

Eene toevallige ontmoeting van den Secretaris der stad Kampen in een Concert te Zwolle, had omstreeks dezen tyd aangename gevolgen voor mij. Wij spraken over de groote massa papieren, welke ik in 1832 op den zolder van het raadhuis te Kampen gezien had – De Secretaris zeide mij, dat deze massa nog bestond, maar weldra zoude hebben opgehouden hebben te bestaan, vermits de Raad besloten had, deze te beschouwen, als onnut archief, en voor scheurpapier te verkoopen – Ik bood mij aan, om alles zorgvuldig te onderzoeken en ontving daartoe onder dagteekening van 17 Februarij 1857 eene uitnoodiging van het stedelyk Bestuur. Na mij met dit onderzoek 2 jaren bezig gehouden te hebben, zond ik, buiten eenige volumina, 50 pakketten, <116> portefeuilles, met meerendeels hoogst belangryke stukken, terug, en met een verslag, waarover het bestuur zoodanig te vreden was, dat mij met een vleijenden brief, dd 31 Mei 1859, werden gezonden ten geschenke: 2 zilveren schenk bladen met stedelyk wapen en inscriptien, en eene benoeming op parkament tot groot burger der stad Kampen, op grond van redenen in het stuk vermeld –

op den 19den April 1860 gekoren tot lid van de provinciale Staten, nam ik in Juli daarop volgende in de vergaderzaal der Staten voor het eerst plaats, daar waar vroeger myn hooggeachte overleden broeder R.A.I. van Ittersum gezeten had –

Het landhuishoudelyk bedrijf en alles wat daarmede in verband staat, heb ik van myne vroegste jeugd af lief gehad, gelyk mij dit ook wel zal bij blyven, zoolang mij het leven gegund worden mogt. – Gelyk ieder eenigzins deskundige, heb ik het altyd betreurd, dat deze hoogst belangryke tak van Volks nyverheid in ons

Koopmansland zoo zeer verwaarloosd werd, door het Landsbestuur – In 1851 vereenigde ik mij daarom met de Heeren W. Staring, I. Wttewaal en van Hasselt, thans lid van de gedeputeerde Staten van Gelderland, tot een zedelyk ligchaam, ten [27] doel hebbende de oprigting eener academie voor den Landhuishoudkunde – myne medeleden droegen mij in deze zaak het voorzitterschap op – Ik opende eene briefwisseling met den Minister Torbecke, onderhandelde met hem te S' Hage en bragt het zoo ver, dat er een formeel contract gesloten werd, bij welk het Domein Borculo ons werd afgestaan – Niets ontbrak dan de homologatie van de Wetgevende magt – de altijd kwaadwillige, Tweede Kamer der Staten generaal maakte een aantal ongegronde aanmerkingen in de afdeelingen, welke ik zonder moeite wederlegde. Zoo bleef de zaak een jaar in *dubio* waarna wij den minister schreven, ongenegen te zyn, om verder te gaan – In de Staatscourant werden wij, na vernietiging van het contract beleefdelyk door den minister bedankt –

Bij Koninklyk Besluit van 15 Juli 1856 werd ik daarna met anderen benoemd in eene Commissie tot overweging der regeling van het Landbouw onderwijs in Nederland – Die Commissie vergaderde twee malen te S' Hage en bragt onder dagteekening van 6 September een verslag aan den Koning uit, waaraan geen verder gevolg gegeven werd, dan het drukken van het stuk en een bedankje in de Staatscourant –

Eindelyk zoude ik hier bij kunnen voegen verschillende benoemingen in Commissien van minder belang in het belang der landhuishoudkunde; kunnen vermelden in het byzonder verschillende kleine brochures of dagbladartikelen over landbouw of landhuishoudkunde in het algemeen, – gelijk [28] over andere onderwerpen, onze familieprocessen, het asyle Steenbeek, de Longziekte onder het rundvee, enz: Na myn overlyden zal men daaromtrent en van dien aard vele stukken in het familie archief vinden. Aan myn verlangen, om op myne beurt vreemde landen en volken te leeren kennen, heb ik eenigermate kunnen voldoen – 3 malen bezocht ik Parijs, in 1856 gedurende bijna een maand, in 1851 Londen, in 1860 Hanover, Berlin, Dresden, Praag en eenige andere groote Duitsche steden, terwyl in België, vooral Brussel en Luik, mij niet onbekend bleven – later Milaan, de meren Como enz –

En nu tot den avond van het leven genaderd op meer dan een & zestig jarigen leeftyd, dringt zich aan het einde dezer vlugtige aantekeningen de vraag bij mij op, *hoe heb ik mynen tyd doorgebracht?* – onvoldaan leg ik de pen neder!

Niemand, beter dan ik zelve weet, wat ik heb uitgevoerd, maar ook, wat ik heb verzuimd! Gaarne erkennende veel verzuimd te hebben, zullen, vooral myne kinderen, hoop ik daarom niet minder zich overtuigd houden, dat ik veel goeden wil gehad heb, en dat, voor zoo verre ik meer zoude hebben kunnen doen, hiervan dikwyls de reden moet gezocht worden in moedeloosheid, eene zwakheid, welke niet geheel en al onverklaarbaar is –

Het Academisch leven verlatende, gevoelde ik de noodzakelykheid om een levensplan te vormen – Ik koos, afgeschrikt door de knoeierijen van Utrechtsche regtsbedienden, het welligt meest achtingswaardig, voor mij open staand vak, de regterlyke magistratuur – Spoedig regter plaatsvervanger geworden, had ik zeer schoone vooruitzigten, welke ik besepte en welke door de uitkomst bevestigd zijn, de leden en zelf[s] de voorzitter [29] van het provinciaal Hof van Utrecht vele jaren na mij in het regterlyke benoemd zynde –

Huwende zonder voldoende middelen, om te Utrecht eene eigene woning te betrekken, was het niet mogelyk, de verwezenlyking dezer vooruitzigten aftewachten – Ik moest trachten elders in eene winstgevende betrekking te komen.

14 of 15 malen solliciteerde ik te vergeefs – De minister van Maanen was tegen mij ingenomen, omdat ik in myne dissertatie had afgekeurd, de door hem, bij besluit van 11 December 1813, weder ingevoerde oud Nederlandsche schavotstraffen – Eindelyk werd ik te Hattem geplaatst, op een tractement van f 450 en circa f 40 a f 50 emolumenten. Met deze plaatsing verloor ik myne vooruitzigten in het zooveel aangenamer Utrecht! met vlijt vatte ik myn werk op, denkende aan de aanstaande organisatie – toen de invoering er van bepaald was, vroeg ik plaatsing in het hof of den regtbank te Zwol – Te vreden door eene groote mate van zelfvoldoening als vrederegter te Hattem, werd ik, die mij derwaarts, om vele redenen niet verplaatsen konde, benoemd tot kantonregter te Elburg!!

Het was mij alsof ik den grond onder myne voeten niet voelde, toen ik op zekeren avond, de benoeming in eene Courant las!!

Kort daarna het aanbod van het Zwolsche kantongerecht ontvangende, geraakte ik in een pynelyken tweestryd! –

Tegen de werkzaamheden, als lid van de regtbank of van het hof, niet in het minst op ziende, vreesde ik na rype overweging, dat het kantongerecht te Zwolle, mij 12 a f 1400 meer dan te Hattem aanbiedende, mij zooveel werk zoude geven, dat ik myne administrative werkzaamheden daarbij niet zoude kunnen waarnemen. Zoude ik deze loslaten, zoude ik op myne goede moeder terugbrengen de zorgen, van welke ik haar had ontlast?

[30] Zoude ik mij verplaatsen naar Zwol, om *de vooruitzichten*? f 1400 hooger inkomen, in eene stad zooveel duurder dan Hattem, weinig te beteekenen hebbende?

Ik meende die vooruitzichten ten offer te moeten brengen aan myne moeder, als haar oudste zoon! Ik deed dit, wel beseffende, dat nu ook genoegzaam alle vooruitzichten, om in het regterlyke eenmaal eene hooge betrekking te verkrijgen, daarmede ook op zouden houden!! de uitkomst heeft deze verwachting bevestigd!

In het bijzonder financieel belang myner goede moeder myner broeders en mij zelve werkende, werd ik grootelyks gezegend – ik erken dit gaarne en dankbaar – maar myn gevoel bleef onbevredigd – ik gevoelde behoefte om ook als staatburger iets te doen, –meer te doen, dan vrede maken – Ik wierp mij op de oude geschiedkundige oorkonden van Overijssel en droomde van eene omwerking van het belangryk manuscript van Wilhelm Nagge, van een nieuwe beschrijving van de geschiedenissen van Overijssel, geput uit onuitgegevene stukken, van eene betrekking als archivaris van Overijssel! de waarde van Nagge werd niet erkend en de verlangde betrekking werd mij aangeboden, maar *gratis*. zelf[s] niet onder vergoeding van verschotten!!!

Hoeveel moeite het mij koste, ik moest, gelyk myne rechterlyke vooruitzichten, ook deze plannen op geven! Jaren lang was uit Hattem ter provinciale Staten afgevaardigd geweest de Heer A. van Barneveld – Toen deze die betrekking losliet, meende ik, de eenige in de regten gepromoveerde te Hattem, daarop aanspraak te kunnen maken, maar ik had de verdeeling van den Hoenwaard voorgedragen en aangeprezen en aan den invloed van een zaakwaarnemer Jan Hoogers, weide (en scheer) meester van den Hoenwaard, had ik het te danken, dat een ander radicaal ongeschikt persoon, den plattelandsheermeester van Duyll, gekoren werd – ! Hattem had ik arm en vervallen en onbeschaafd gevonden – [31] De plaats myner inwoning tot welvaart en beschaving te brengen, dit scheen mij toe eene zeer schoone taak! Naar myn oordeel waren en zyn daartoe alle elementen nog aanwezig.

Ik sprak, schreef en deed, onder bezwaar van groote kosten, drukken, zooveel ik konde – alles te vergeefs – myne geschriften, werden wel in het tydschrift *de Politieke bydragen* en Zwolsche Courant zeer voordeelig gerecenseerd, maar maakten in Hattem weinig indruk.

De om eigen voordeel behoudende party met Jan Hoogers aan het hoofd, heeft met weinig moeite, het domme volk altyd geweten te beduiden, dat ik eensdeels verlangende eigenaar van den Hoenwaard te worden, ten anderen, dat niets gevaarlyker was dan *veranderingen*.

Veel heb ik voorgesteld en aanbevolen – Het eenige wat door velen ten laatste begrepen is, is geweest het *nut* van de verdeeling van den Hoenwaard – Hierin gaf men mij gelyk en (huizen en huisjes met scharen koopende) heeft men zich tot eigen voordeel veel moeite, meestal op onverstandige wyze, gegeven –

Ik stel my voor, dat deze verdeeling door mij het eerst ter sprake gebragt, eenmaal plaats zal vinden. voor zooveel moeite en kosten, ook door het voeren eener procedure op naam van twee onvermogene scharenhouders, tegen den Hoenwaard, eene procedure welke ik wederregterlyk verloren heb, weinig voldoening genietende, heb ik mij moeten voornemen voortaan, mij met niets in te laten, en mij te schikken in myne teleurstelling. – De geest van oppositie, welke ik steeds heb opgemerkt, heeft mij eenmaal bewogen, af te zien van het Burgemeesterschap, mij van regerings wege aangeboden –

In den Landbouw eindelyk een laatst middel zoekende, om iets van het gewone afwijkende tot stand te brengen, heb ik gedaan wat ik konde, *maar niet genoeg* –

Hoezeer voldoende over financiële middelen kunnende beschikken, ontbrak het mij *aan tijd* en lieten myne omstandigheden niet toe, mij *geheel* en *al te vestigen* op het bekende Grootoever! Gebrekkig in zekere opzigten moesten daar myne werkzaamheden blijven – veel, veel moest ik er zien, onvolkomen,

onvoldoende, afkeurings waardig, veel moest ik achterwege laten, hetwelk mij noodzakelyk toe scheen – !
In onderscheidene zaken is het mij zoo, onmogelyk geweest, de hoogte te bereiken, welke ik mij had voorgesteld, en van daar dikwijls *lusteloosheid*!

onder de herinnering aan de teleurstellingen, welke mij te beurt vielen, vergeet ik evenwel niet de voorregten welke ik genoten heb. – Talrijk en groot zyn deze geweest! eene teder liefhebbende, algemeen geachte moeder mogt ik tot vergevorderden leeftyd behouden; door het huwelyk werd ik verbonden aan de vrouw myner keuze, welke ik hartelyk lief had en welke mij in voor en tegenspoed, by vreugde en droefheid, zoovele bewyzen van wederliefde en trouw altyd heeft gegeven; drie kinderen mogt ik behouden, welke zonder ons ooit te bedroeven, ons altyd gelukkig gemaakt hebben, en voor welke te zorgen, de aangenaamste myner verplichtingen uitmaakt. – Gezond en sterk en voldoende voorzien van middelen van bestaan en buiten myn gezin, vele hartelyke vrienden en vooral broeders en zusters bezittende, welke mij na aan het hart liggen, gevoel ik mij dankbaar gestemd en dank ik God voor zoovele zegeningen, als mij door hem geschonken werden –

FASA van Ittersum

Hattem 6 Mei

1862

33^e verjaring van myn
huwelyk!

De biografie van Arnold van Ittersum door zijn zoon

Losse Aanteekeningen by het levens-
bericht van Mr F.A.S.A. van Ittersum
(geb. 1800 ov: 1877)
door A.M.K.W. van Ittersum.

By de door myn vader eigenhandig gestelde levensberichten wensch ik, ter aanvulling, nog het volgende te voegen, gegrond zoowel op mededeelingen van hem zelven en zyne naaste bloedverwanten en vrienden, als op eigen herinnering.

Het moge dienen tot betere beoordeeling van den oudsten van zes gebroeders die innig aan elkander verbonden, allen tot sieraad strekken van hun geslacht en ten voorbeeld voor de jongere leden.

[1] Mr *Frederik Alexander Sippo Arnold* van Ittersum was het oudste kind van Lodewyk Arend en diens echtgenoot Jonkvrouw Johanna Sippina Boldewina Adriana van der Merwede. Zyn dagelyksche doopnaam was *Arnold* en zyn geboortehuis stond (of staat nog) te Kampen op de Korenmarkt, kenbaar aan een grooten gevel met hoogen stoep, en thans gemerkt.

Het was het eigendom zyner ouders, die het korte jaren daarna verkochten en verwisselden tegen een buitengewoon fraai en nog ruimer huis op den Burgwal, ter plaatse waar zich thans de kerk der Christelyk Gereformeerde (of Afscheiden) gemeente bevindt.

De ouders van Arnold kregen na hem eerst nog eene dochter⁷, die kort na de geboorte overleed en vervolgens 5 zonen: *Jan Willem* Cornelis geb[oren] 29 Jan. 1803; *Ernst* Hendrik geb[boren] 26 Oct. 1804 *Rudolph* Anne Julius. geb[oren] 15 Juni 1806, Antony Pieter *Hendrik* geb[oren] 25 Aug 1808. en Johannes (of Jan) Gerardus Julianus geb[oren] 15 Juli 1810 allen te Kampen.

Arnold werd, evenals zyne broeders, een man van groote en forsche gestalte. Nog herinner ik my [2] dat de bekwame Docter J Mestingham te Hattem ('t was omstreeks 1854) my zeide "uw vader heeft zulk een mooien en krachtigen lichaamsbouw, als ik zelden ontmoette; ik acht zyn gestel dan ook sterker dan dat van vele oogenschynlyk nog zwaarder gebouwde menschen". Myn vader zal eene lengte gehad hebben van $\pm$ 1.86 M[eter], by zyn blond haar had hy levendige gryze oogen, die vertrouwen inboezemden, maar ook ongemakkelyk konden kyken als het noodig was, voorts weinig blos maar een verweerde gelaatskleur, als gevolg van veel leven in de lucht, in het algemeen een mannelyk voorkomen. Zyn in olieverf geschilderd portret, is door den toen aankomenden veel belovenden schilder P. de Josselin de Jong ten jare 1881 gemaakt en alzo vier jaren na zyn dood naar een kleine photographie⁸ en zonder dat de schilder hem ooit gezien had. Toch is het volgens allen die myn vader kenden uitmuntend gelykend, alleen is de gelaatskleur wat te bleek weergegeven.

In zyn wyze van doen was myn vader vlug en flink. Begaafd met een helder oordeel, was hy vurig ja hartstochtelyk van aard, maar bracht dit laatste hem, ook gevoegd by zyn open en eerlyk karakter, wel eens in moeilykheden; te meer daar hy in hooge mate had "le courage de son opinion". Hy had een sterk sprekend gevoel voor recht en billykheid, en was gelyk men het noemt een man uit één stuk en op wiens karakter altyd staat was te maken.

Voor zyne vrienden ontzag *Arnold* van Ittersum zich geen moeite en ongestraft kon men in zyn byzyn geen kwaad van hen spreken. Trouw voor zyne voortreffelyke gade, leefde hy in deze waren zin des woords voor zyn gezin. En was hy in later jaren wel eens somber en ter neer gedrukt, gebogen door vele verliezen en

⁷ Het naamloos gebleven dochterje werd op 23 december 1801 geboren en overleed op 4 januari 1802.

⁸ Het postume portret door Pieter de Josselin de Jong werd gemaakt naar een foto uit 1860 (A.J. Gevers en A.J. Mensema, *Van Ittersum. Kroniek van een Overijssels adellijk geslacht*, Zwolle 2009, 135).

tegenspoeden, zyne verstandige vrouw wist een ongeduldig woord, beter dan ieder ander op de juiste waarde [3] te schatten. Trouwens toen deze hem na een zeven en veertig jarigen echt ontviel, had hy geen gelukkig oogenblik meer en kwynde van hartzeer weg tot de dood er een einde aan maakte.

Aan zyne moeder was myn vader zeer gehecht en in zyn broeders stelde hy een onbepaald vertrouwen. Doch ook wederkeerig was dit het geval, en als een zeldzame blyk mag zeker wel gelden, dat hy van 1832 tot aan zyn dood in 1877 voor alleen de administratie van de aanzienlyke eigendommen zyner ouders voerde, zonder eenige contrôle, geheel naar eigen inzicht. Hy had daarby de voldoening een aanvankelyk betrekkelyk bekrompen fortuin tot groote uitbreiding te hebben gebracht en zoo hy in zyn leven al veel teleurstelling op ander gebied ondervond, toch erkende hy steeds dankbaar, dat hem in zyne administratie veel zegen te beurt was gevallen.

Gelyk uit zyn eigen levensbericht blykt huwde Arnold van Ittersum den 6^e Mei 1829 (burgerlyk te Wyhe en kerkelyk te Heino) met Wilhelmina Frederika Baronesse Bentinck, dochter van Adolph Karel heer van 't Nyenhuis (onder Wyhe) en Maria Françoise Baronesse van Aerssen Beyerens van Voshol. Zy was even als hare broeders en zusters op het Nyenhuis geboren en wel den 1 Juli 1801

[Van] Die vrouw, myne dierbare moeder kan met recht gezegd worden de vriendelyke engel geweest te zyn die myn vader op diens vaak moeilijke levens pad heeft vergezeld.

Evenals hy, was ook myne moeder ryk begaafd met een hart vol trouwe, warme liefde voor man en kinderen. Altyd werkzaam en tevreden met haar lot, diep godsdienstig in al hare opvattingen, maar afkeerig van dweepery, opgeruimd van aard en dankbaar voor iederen zegen, dien haar ten deel viel, was zy niettegenstaande vele zware beproevingen en moeilijke levenservaringen, steeds de alles koesterende en lichtende zon in huis.

[4] Haar uiterlyk stemde met haar innerlyk overeen. By een fraaie blanke, maar tedere gelaatskleur, vriendelyke blauwe oogen, donker blond haar, en een zacht, innemend lieflyk uiterlyk, dat zonder eenigen trots, nooit zyn waardigheid verloor. Gezellig, vroolyk, dikwyls geestig in den omgang, bleef zy altyd de hoogst fatsoenlyke vrouw, lieflyk en aantrekkelyk voor oud en jong.

Van middelbare grootte moet myne moeder reeds vroegtydig eenigszins gezet van gestalte geweest zyn. Ofschoon gezond, was zy niet sterk en heeft vooral veel aan rhumatische aandoeningen geleden.

Zy overleed te Hattem aan een langdurig verval van krachten den 9^{den} Mei 1876.

Haar sterven was gelyk haar leven een voorbeeld voor allen die haar omringden. Terecht werd van haar getuigd: “er hebben zeker even lieve vrouwen bestaan, maar liever zou men ze moeilijk kunnen vinden”.

In zyn vroege jeugd moet Arnold van Ittersum op school zich reeds door byzonderen aanleg hebben onderscheiden. Op zyn twaalfde jaar heette het, dat hy fraaier schreef dan een zyner onderwyzers en nog zyn proeven van sierlyk krulschrift uit dien tyd van hem overgebleven. Opmerkelyk is het hoe later, toen de stalen pen de ganzen pen verving, zyn geheele schrift veranderde tot een eigenaardig maar karaktervol type.

Dat hy al zyn leven een warm vaderlander en oranjeklant was, had hy van niemand vreemd. In de bange dagen zyner prille jeugd schroomde zyn vader niet er openlyk voor uit te komen, en kweekte diezelfde gevoelens by zyn kinderen met zorg aan.

Koddig is het in een der kinderbrieven aan Arnold uit dien tyd te lezen, hoe hy even als [5] Hannibal aan de Romeinen, een eeuwige haat aan de Franschen gezworen heeft.

Helaas! moest hy zyn vader reeds op twaalf jarigen leeftyd missen, hy de oudste van zes kinderen waarvan de jongste nog slechts twee jaren telde. Gelukkig bezaten zy eene voortreffelyke moeder, die haar zware taak moedig, met buitengewoon beleid en groote zegen ten einde bracht, en die dan ook het voorrecht mocht genieten later al haar kinderen eenmaal als flinke en degelyke leden der maatschappij werkzaam te zien.

Van den vader Lodewyk Arend van Ittersum is my slechts weinig bekend. Trouwens deze stierf reeds in 1812 op den jeugdigen leeftyd van drie en dertig jaren in een vrywilligen ambteloozen toestand en mocht alzoo de bevryding van het vaderland niet beleven. Geboren in 1779 en in zyn jeugd tot officier van de Artillerie bestemd, bezocht hy daartoe de kadettenschool te Zutphen. Nog lang zyn eenige net uitgevoerde militaire lynteekeningen van hem bewaard. De politieke omstandigheden noopten hem, den oranjeklant

echter reeds spoedig om zich terug te trekken en zoo kreeg hy op 31 Juli 1795 een eervol ontslag op den leeftyd van 16 jaren: immers hy was te gehecht aan het Oranjehuis om de Bataafsche Republiek te kunnen dienen. Maar nog zwaarder viel hem de komst van Lodewyk Napoleon en daarna de Fransche overheersching. Hy leefde na zyn ontslag meest te Kampen, waar zyn vader Burgemeester was geweest, en huwde daar den 10^{den} December 1798 (op nog geen vollen twintigjarigen leeftyd) met Jonkvrouw Johanna Sippiena Boldewina Adriana van der Merwede, in wie hy eene uitstekende en liefdevolle gade ontving. Het beheer zyner goederen (zyn echtgenoot bracht als eenig nagelaten kind een vry aanzienlyk fortuin ten huwelyk), werd nu zyn voornaamste bezigheid. Zyn kinderen prentte hy steeds een innigen afkeer van den overheerscher in, die by hem ten top steeg toen tengevolge der tierceering in 1810 een oude geliefde dienstknecht den dienst moest verlaten. “Waarom toch vader” riepen de kinderen. “Omdat die ellendige Franschen het willen” was het antwoord.⁹

Het was dan ook ten einde aan den wensch by zyn leven en later te zyner nagedachtenis te voldoen, dat zyn kinderen en kleinkinderen sedert dien tyd nimmer de Fransche woorden “papa en mama” maar alleen de vaderlandsche “vader en moeder” ter benaming hunner ouders bezigden.

Toen Koning Lodewyk Napoleon de provincie Overysse kwam bezoeken, zou deze ook in Kampen vertoeven. Het provinciaal bestuur schreef aan L.A.v.I. (gewoonlyk Lodewyk of Lo genoemd) dat men wenschte deze Koning by hem te laten logeren. Hy bezat namelyk een zeer groot en buitengewoon prachtig huis op den Burgwal aldaar, hetwelk ik in 1867 nog gekend heb, doch daarna afgebroken is. Terzelfder plaatse staat thans de kerk der Afgescheidenen of Nederl[ands] Gereformeerden Gemeente. Lodewyk antwoordde in beleefde termen, dat het hem niet wel schikte den Koning te ontvangen. Den volgenden dag kreeg hy bevel den Koning te herbergen. Hy antwoordde nee, heer en meester te zyn in eigen huis, geen franken (’t fransche woord reeds was hem hatelyk) aan den stad te trekken, en den Koning niet te zullen toelaten. In weerwil daaraan kwam men twee schildwachthuizen voor zyn deur plaatsen. Onmiddelyk ontbood hy eenige timmerlieden met een draagbaar, en liet beide schilderhuizen wegbrengen, en voor het stadhuis plaatsen, en toen de Koning den dag daarna te Kampen kwam, liet hy de blinden voor de vensters van zyn huis sluiten.

Ofschoon dergelyke handelingen vooral in dien tyd zeer gewaagd waren, hebben zy voor hem geen nadeelige gevolgen gehad.

Lodewyk Arend van Ittersum stond overigens bekend als iemand van een aangenaam karakter, algemeen in Kampen geacht, en voor zyn gezin een braaf echtgenoot en liefdevol vader. Van grooten forschen lichaamsbouw en daarby eenigszins gezet, werd hy voor een schoon man gehouden. In het jaar 1812 stierf zyn vroegeren bovengenoemden ouden knecht. Hy woonde diens begrafenis by en liet hem begraven in de Bovenkerk, vlak voor een grafsteen, oorspronkelyk der familie Lemker van Breda, doch die door erfenis aan zyne vrouw was vervallen. Het schynt dat dit verlies hem zeer geschokt heeft, althans hoogst aangedaan kwam hy thuis, werd spoedig ziek en binnen acht dagen sleepte een hevige typhus hem weg. Hy werd in den genoemden grafkelder begraven waar boven een wit marmeren steen in den muur zyn naam en datum van overlyden 15 Dec 1812 vermeldt.

Zyne weduwe bleef nog eenige jaren in hetzelfde huis in Kampen wonen, maar vertrok ter wille van de opvoeding harer kinderen in het jaar 1817 naar Utrecht. Het huis werd daarna voor een spotprys verkocht. By het algemeen verval in ons land hadden dergelyke gebouwen geen waarde meer. –

[6] Na zyn verblyf op een kostschool te Hattem kwam myn vader in 1814 op het gymnasium te Zwolle en woonde daar by den Rector v. G[oudoever] die voor hem, zooals hy zelf bericht, een gestreng meester was. Myn vader was op ’t gymnasium een jonger tydgenoot van den later zoo bekend geworden J.R. Thorbecke. Lange jaren daarna bleek het dat deze zich den jeugdigen van Ittersum nog zeer goed als een der beste scholieren herinnerde.

Een zyner vrienden aldaar was zekere Troulja, evenals hy uit Kampen, maar ook ouder in en een hoogere [7]

⁹ Nederland werd van 1810 tot de val van Napoleon in 1814 door Frankrijk bestuurd.

klasse dan hy, Met dezen heeft hy in zyn jeugd en nog lang daarna steeds in het Latyn gecorrespondeerd, hun vriendschap bleef bestaan en op te merken valt, dat ten slotte de drie intieme vrienden Jh^r Johan Sandberg, de heer Troulja en hy kort na elkander in Augustus September en October 1877 overleden.

Met den vurigen geest van den jongen knaap ging reeds vroeg een groote mate van werkzaamheid gepaard, die hem zyn geheele leven is bygebleven.

Zyn hoofdgedachte, ook my als kind zoo dikwyls voorgehouden [8] was steeds: “niets zou my op myn sterfbed pynlyker aandoen, dan de gedachte op deze wereld zonder nut te hebben geleefd.”

In al wat hy deed was myn vader voorts handig en net. Dit bleek o.a. uit lang bewaard gebleven plaksels en knipsels, de bezigheid zyner thee-uren, terwyl nog een keurige door hem zelven byeengebrachte mineralogische verzameling met systematische catalogus aanwezig is.

Zyn hart trok echter naar buiten en in de vacantie dagen als zyn moeder op het later door haar aan den heer Nobel verkochte landgoed Ysselvliedt te Wezepe (onder Oldebroek) vertoefde, was het zyn grootste genot, de werkzaamheden te helpen regelen, de arbeiders in het werk te brengen en van een ander aantekening te houden.

Waren Arnolds schooljaren niet aangenaam, des te gelukkiger was zyn studententyd, die met 1 Dec 1817 te Utrecht aanving.

Op te merken valt, dat hy zeer degelyke studien maakte, zoodat hy later als een kundig jurist bekend stond, en zulks, ofschoon vele genoegens smakende, zonder echter tot grove uitspattingen te vervallen nadeelig voor zyn gezondheid en beurs. Over dag veel uitgaande, werkte hy 's nachts, wat zeker voor zyn vasten wil en krachtig gestel kan getuigen: Reeds binnen de twee jaren werd hy door zyne mede studenten tot lid van den studenten senaat gekozen en bleef daarin tot het einde van zyn studententyd.

Myn vader was zooals men 't noemt een haantje de voorste; met laffe vrees hield hy zich niet op. Tal van voorbeelden zyn my daarvan bekend. Enkele daarvan wil ik mededeelen:

Eens ging hy met een zyner jongste broeders (Henri) de stad Leiden bezoeken. Op straat wandelende, merkte deze hem op, dat een groepje studenten zich vrolik maakte over zyn groote passen. Oogenblikkelyk keert hy terug, posteert zich vlak voor de heeren, zegt een paar krachtige woorden voegt er een feitelyk grove beleediging by, draait hun ver[9]volgens den rug toe en laat de jongelieden verbysterd staan. Dat dit op zyn jongen broeder die 't my zelf vertelde, indruk maakte, is te begrypen.

Jaarlyks ging zyn moeder naar Neuwied om hare overige kinderen, die daar achtereenvolgens op de Hernhutter kostschool lagen, te bezoeken. Dit geschiedde ook in het jaar 1818 en vorderde in dien tyd van Utrecht uit, per post-koets, een reis van vier à vyf dagen. Arnold zou gaarne zyn moeder hebben vergezeld, maar byzondere omstandigheden waren oorzaak, dat hy een dag later vertrok.

Hy had er alles op gesteld haar in te halen en kwam op zekeren dag des avonds 11 ure te Andernach aan. Hy kon berekenen dat zyne moeder reeds eenige uren te voren in Neuwied zou zyn aangekomen. Zoo na by het doel kreeg hy den inval door te reizen, op dat hy zyne moeder den volgenden morgen aan het ontbyt kon verrassen.

Maar wat hy vroeg en bood en preekte, geen koetsier (stoombooten of spoorwegen bestonden nog niet) die lust had in den tocht. Algemeen werd hem dien ontraden. Het was juist de streek, waar in die dagen de nog lange jaren daarna beruchte rover Schinderhannes zyne schenderyen en oplichteryen by voorkeur pleegde, gelyk dan ook by diens latere gevangenneming bleek, dat het stedeke Neuwied lang onbekend zyn hoofdkwartier was geweest.

Doch daar bekommerde onze achttien jarige knaap zich weinig om. Eenmaal (1814) had hy vroeger dien weg, schoon overdag bereden, nu zou hy hem des nachts desnoods alléén, wel afwandelen.

Gewapend met een degenstok (wandelstok) ging hy op reis en alles ging aanvankelyk goed. Maar toen hy ter hoogte van de brug over de Nettebach kwam, hoorde hy plotseling leven en voetstappen. Eerst meende hy zich in de diepte langs den oever der beek te verbergen maar dat ging niet, men had hem reeds bespeurd en draaide het licht eener [10] dievenlantaarn naar hem toe, toen hy op hetzelfde oogenblik tot zyn geruststelling ontwaarde, dat hy met een patroelje kavallerie te doen had, die order had de streek te

doorkruisen. Eerst wilde men hem niet loslaten; toen zyn pas echter in orde bleek, trachtte men hem te beduiden, dat het beter was, maar liever met de patroelje naar Andernach terug te gaan, want men oordeelde den weg voor den eenzamen wandelaar niet veilig.

Arnold liet zich echter niet afschrikken. Hy zette zyn tocht voort, tot hy niet ver van het dorpje Weissenthurm schuins tegenover en even voorby Neuwied opnieuw een ontmoeting had.

Ditmaal vreesde hy er niet zoo goed af te zullen komen, toen plotseling een hond begon te blaffen waardoor hy al dadelyk begreep met geen dieven of rovers te doen te hebben. Het bleek dan ook nogmaals een patroelje te zyn, thans echter van ingezetenen uit het dorp zelf. Maar deze goede lieden waren van eene andere meening, dan de vorigen, tenminste zy vertrouwden Arnold niet, maakten zich van hem meester en plaatsten hem in hun gevangenhok in den dorpsstoren!

Daar zat hy! Wat nu te doen om athans spoedig weder vry te komen. Hy was warm van het loopen kreeg het koud in het kille vertrek en vroeg of men hem, in afwachting van het nader onderzoek, dan niet wat wyn bezorgen wilde. Dit werd toegestaan: de nachtwacht haalde een paar flesschen en Arnold tracteerde zyn nieuwen huisheer zoo goed, dat deze zich eindelyk overreden liet, hem los te laten, waarop hy zoo spoedig mogelyk naar het veer ging en gelukkig iemand aantrof, die hem voor een Pruissischen thaler overzette.

Onmiddelyk daarop naar het Hernhutter hotel gaande, waar hy wist dat zyne moeder logeerde, belde hy daar te vyf ure des morgens aan, doch weigerde men aanvankelyk voor hem te openen. Dat was geen uur waarop nieuwe gasten zich aanmelden en de tyden waren zoo gevaarlyk. [11] Doch gelukkig liet men hem ook hier binnen en ook weinige uren daarna vernam zyne moeder reeds in hare kamer de luidruchtige en vroolyke praatjes van haren zoon, die in de vestibule aan anderen het verhaal zynner ontmoeting deed.

Op een anderen tyd deed zich het volgende voor: Te Utrecht stond op een der wallen een vervallen toren, die vroeger mogelyk wel eens voor sterrekundige waarnemingen had gediend, althans de naam van Sterretoren droeg. Ik herinner my dien, thans sedert lang afgebroken toren, nog gezien te hebben. Op zekeren dag liep het gerucht, dat het daarin geregeld des nachts tegen twaalf ure spookte. Allerlei praatjes werden verteld en natuurlyk dat er ook onder de jongelui over gesproken werd en dat dezen de zaak aan een of ander kwaadwillig bedrog toeschreven.

Onmiddelyk vormde Arnold het voornemen die zaak eens te gaan onderzoeken. Behoorlyk gewapend ging hy op een avond heimelyk tegen half twaalf ure naar het oude gebouw, en klom de trap behoedzaam tot halverwege op, waar hy zich rustig nederzette. Op die wyze toch kon het spook hem niet ontgaan. Hy wachtte en wachtte in ademlooze stilte tot twaalf uur, kwart over twaalf, half een en was reeds op het punt van weer te vertrekken, toen hy plotseling boven zich duidelyk leven en voetstappen vernam. Er werd heen en weer geloopt en duidelyk hoorde hy, dat iemand de trappen afkwam. Hy stelt zich in postuur en op het oogenblik, dat het gewaande spook hem naderde, grypt hy het aan en ontstaan er een korte maar gevaarlyke worsteling. Gelukkig dat de vechtenden elkaar spoedig herkenden: het zyn twee vrienden, die samen over de zaak gesproken hebbende, denzelfden inval gekregen hadden. De ander was echter reeds veel vroeger gekomen en had als wachtpost het kamertje boven in den toren gekozen.

Dat myn vader, als het er op aan kwam reeds met zyn blik ontzag wist in te boezemen, daarvan woonde [12] ik zelf een aardig staaltje by. Het was in february 1850 toen ZEd, benevens myn jongste oom Jan van Ittersum my vergezelden op myn reis naar de kostschool te Neuwied. Wy moesten in Emmerik halt houden, en zaten daar in de koffiekamer van een hôtél. Niet ver van ons zaten aan een tafeltje een paar erg gebaarde Duitschers, die zich op zeer ongepaste wyze vroolyk maakten over onze taal. Plotseling staat myn vader op, plaatste zich, zonder een woord te uiten met gekruiste armen vóór die heeren, en ziet hen met zulke besliste en dreigende oogen aan, dat beiden het maar geraden vonden op te staan en het vertrek te verlaten.

Zyn gehechtheid aan het koninklyk huis, duldde geen minachtende handeling in zyn tegenwoordigheid.

Het was tydens een landbouw congres te Utrecht (ik meen om en om 1850) dat hy aan een groot publiek diner deelnam. Tegen het einde stelde de voorzitter naar gewoonte als eerste toast een heildronk op den Koning in, die algemeen met groote geestdrift staande werd gedronken. Daar ziet echter, myn vader, zittende schuins tegenover den president, een hem onbekend heer, die niet alleen zitten bleef, maar zelfs zyn glas omkeerde. Gloeiend van verontwaardiging vraagt hy onmiddelyk daarna het woord, zegt wat hy gezien

heeft, stelt een dronk in op het geheele Koninklyke huis van Oranje en tart den onbekende, tot straf voor zyn beleedigende handeling, thans mede te drinken of anders na afloop van den maaltijd met hem te zullen moeten afrekenen. Groot enthousiasme en de onbekende (de heer Motman) een advocaat, korten tyd daarna tot een aanzienlyke rechterlyke betrekking in Suriname benoemd, stond op en dronk mede. Eenige oogenblikken daarna kwamen een paar andere gasten, als bemiddelaar met myn vader over de zaak spreken. “Zeg dien heer, dat het hem geraden is, na afloop van het diner zich by tyds te verwyderen” was zyn eenig antwoord, en deze was gelukkig verstandig genoeg, daaraan te voldoen.

[13] Wat myn vader ter zake van de boedelscheiding der nalatenschap van den Heer E. in het jaar 1852 moeilyk zelf kon mededeelen, moge hier een plaats vinden, te meer omdat daardoor tevens gelegenheid bestaat om een edele karaktertrek van een ander Geldersch edelman te doen uitkomen.

Gelyk hy zelf schryft, eindigde in dat jaar een audientie by den Minister van Justitie Donker Curtius op hoogst onaangename wyze. De Minister had hem namelyk gezegd: “Om uw eer op te houden, raad ik u aan persoonlyk ontslag by den Koning aan te vragen”, waarop Arnold verbitterd antwoordde, dat hy in zaken van eer zeer goed wist wat hem te doen stond en daartoe des ministers advies niet behoefde, waarna hy het Kabinet verliet.

Tegen den middag ging hy eten aan de table d’hôte in het hotel “de oude Doelen” waar hy naast een oud vriend aan een vry talryke tafel plaats nam. Alweder stemde het hem onaangenaam, dat hy eenige oogenblikken daarna den heer W.A. B^m Schimmelpenninck v d Oye van de Poll, gewezen Gouverneur van Gelderland en oud-Minister van Binnenlandsche Zaken, zag binnen komen, die als oude en vaste gast, een vaste plaats aan het hoofd der tafel had. Myn vader was wegens moeilykheden over een polderquestie met hem in onmin geraakt en hield zich daarom alsof hy den heer S. niet zag. Deze had myn vader echter wel opgemerkt en bestelde tegen het dessert een flesch Champagne met twee glazen, liet ze vullen en een er van door den bediende by hem brengen met het: Compliment van Mr Schimmelpenninck.” Myn vader was echter voor zulk eene wyze van verzoening thans allermint in een gunstige stemming, en den heer S. zooveel mogelyk willende sparen, nam hy het glas aan, plaatste het zonder naar hem om te zien of het uit te drinken voor zyn bord, en zette het gesprek met zyn buurman voort. De poging van den heer S. werd daardoor op vry publieke wyze door myn vader afgewezen.

Den volgenden dag, nadat laatstgenoemde reeds weder vertrokken was, ontmoette de heer S. den vriend myns vaders. [14] “Hoe kwam Arnold van Ittersum gisteren zoo in den Haag?” was zyn eerste vraag, waarop de ander hem de reden daarvan mededeelde. “Hoe dat? Wil men v I. niet als kantonrechter herbenoemen?” zeide hy, “Dat zou een groote verkeerdheid zyn en algemeene ontevredenheid in zyn kanton geven! Dat mag niet, dan ga ik zelf naar den Minister!” En de daad by het woord voegende, was hy spoedig op audientie. Daar bepleitte hy met warmte en met zyn kennis van Geldersche toestanden de zaak myns vaders. “Gy moogt het niet laten hem opnieuw aan den Koning voor te dragen”, zeide hy “gy zoudt, om het zoo eens uit te drukken, oproer veroorzaken in het kanton, van Ittersum geniet het volle vertrouwen van de geheele streek, en er woont daar niemand, die er ooit aan denken zou tegen een vonnis van hem in verzet te komen, de belangen van die streek mogen toch niet opgeofferd worden aan een twist over een betrekkelyk onbeduidende zaak, waar van het nog te bewyzen valt, of het verkeerde inzicht wel aan zyn zyde bestaat.” “Ja maar” antwoordde de Minister “van Ittersum is een onhandelbaar persoon; ik heb dit zelf gisteren nog ondervonden, toen ik hem een goeden raad meende te moeten geven, en hy my daarop een antwoord gaf, dat niet te pas kwam.”

“O, is het anders niet! Maar daar kan ik weer zeer van mede praten. En tegenover my deed hy in het openbaar wat u hier binnenkamers overkwam. Wees daarom verzekerd, dat ik geheel onpartydig ben, als ik hier zyne herbenoeming voorsta. Zelfs verkeer ik al sinds eenigen tyd met hem op een zeer onaangename gespannen voet, en gy hebt dus een waarborg dat er by my van geene verkeerde vooringenomenheid sprake kan zyn”. Ik heb dit gesprek uit den mond van den Heer S. zelven. v.I.

En de heer Schimmelpenninck wist zoo goed voor de herbenoeming myns vaders te pleiten, dat de Minister in een nieuwe voordracht toestemde, indien ook de beleedigde Officier van Justitie zich in het belang van het kanton er niet tegen mocht verzetten. Nu, de heer S. nam ook eene bespreking met dezen op

zich en haastte zich daarna te voldoen.

[15] Het gevolg hiervan was niet alleen de herbenoeming myns vaders, maar ook eene verzoening zoowel met den Heer Schimmelpenninck als met den heer Serrurier Officier van Justitie, welke verzoening nimmermeer verbroken is.

Zoo waren door de edele daad van S. drie edele mannen weder tot elkander gebracht. –

Index

- Ackersdyk, I. Hoogleraar 17
 Aerssen Beyerens van Voshol, Maria Françoise Bentinck-
 van 25
 Andernach 27, 28
 Antwerpen 15, 16
 citadel 15-17
 Arnhem 19, 20
 Arntzenius. Hoogleraar 13, 14
 ---- (dochter) 13
 Assen 19
 Barneveld, A. van. Lid Provinciale Staten 22
 Bataafsche Republiek 26
 Bath. Fort 16
 België 15, 21
 Belgische opstand 7, 15
 Bentinck van het Nijenhuis (Nyenhuys), Adolph Karel
 25
 ----, Willemina Frederika (Freule Wilhelmine, vrouw)
 7, 13-15, 23, 25
 Bergen op Zoom 16
 Berlijn (Berlin) 21
 Boer, De. Kolonel 17
 Boijmans. Rechter 17
 Borculo. Domein 21
 Breda 16
 Brucijs, De. Professor 13, 14
 Brussel 21
 Bijbel (Bybel), de 9
 Chassé, David Hendrik. Generaal (De grijze
 Kommandant) 16, 17
 Christus *zie* God.
 Cock. Hoogleraar 13
 Como-meer 21
 Daendels van IJsselstein, heer 18
 Dam van Isselt, Edmond Willem van. Staatsman 17
 Delft 10
 Den Haag ('s Hage) 14, 15, 18, 20, 21, 29
 Hoog gerechtshof, het 14
 Hotel de oude Doelen 29
 Deventer 10
 Doesburg 17
 Donker Curtius. Minister 20, 29
 Dordrecht.
 Dordtse Leerregels 9
 Synode van Dordrecht 9
 Dornseiffen. Schoolhouder 12, 13
 Drakestein, Willem Bosch van 14
 Dresden 21
 Duitsland.
 Duitschers 28
 Duyll, Van. Arts 22
 Elburg 18, 20, 21
 Emmerich (Emmerik) 28
 Engeland 10
 Engelenburg, heer F.J. 20
 Enschat. Hoogleraar 14
 Ertborn, Van. Gouverneur van Utrecht 15
 Feith, Hendricus Octavius. Archivaris 9
 Frankfurt aan de Main 12
 Frankrijk 26
 Franschen 12
 Gelderland.
 Gedeputeerde Staten van Gelderland 21
 Provinciaal gerechtshof van Gelderland 20
 Provinciale Staten van Gelderland 7
 Gevers, A.J. 7, 24
 Gobelsroij, Pieter Lodewijk Joseph Servaes. Minister
 (van Binnenlandse Zaken) 15, 16
 God (God den vader, Christus) 9, 23
 Christelyke leer 9
 Christelyke moraal 9
 Goldstein. Lid Tweede Kamer 18
 Goor 13
 Goudoever, Antoni van. Rector, hoogleraar 12, 14, 26
 Groningen 9, 19
 Groninger School 9
 Groninger stellingen 9
 Grootoever (Groot oevers). Landgoed 7, 19, 22
 Gumoins, De. Kolonel 17
 Handelsblad, het 18
 Hannibal 25
 Hannover (Hanover) 21
 Hasselt, Van. Staatsman 21
 Hattem 12, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 26
 Groote Veer, het 12
 Heerde 12
 Heerkens. Kantonrechter 18, 19
 Heino 25
 Hernhut. Landgoed 9
 Hernhutters 9, 12, 27
 Hoenwaard, de. Landbouwgrond 18, 22
 Hof van Utrecht 21
 Hoogers, Jan. Weidemeester 22
 Hoog militair gerechtshof, het 7, 14, 17
 Hovij, heer 19
 Ittersum, Adolf Marius Karel Wolphgangh van [eerste
 kind] 7, 15
 ----, Adolph Marius Karel Wolphgangh van (zoon) 8,
 12, 24
 ----, Antony Pieter Hendrik (Henry, Henri) van [broer]
 7, 24, 27
 ----, Ernst Hendrik (Ernst) van [broer] 7, 12, 24
 ----, familie Van 10
 ----, Frederik Alexander van (vader) 26
 ----, Frederik Alexander Sippo Arnold van (Arnold,
 vader, zoon, Van Ittersum) 7-10, 12, 24, 25, 27-30
 ----, Johannes Gerardus Julianus (Jan, oom) van [broer]
 7, 16, 24, 28
 ----, Jan Willem Cornelis (Jan Willem, J.W.C.) van
 [broer] 7, 12, 24
 ----, Johanna Sippina Boldewina Adriana van [dochter]
 7, 15

vervolg Ittersum

----, Lodewijk Arend van (Lodewyk Arend, L.A., Lo, vader) 7, 12, 19, 20, 24, 25
 ----, N.N. van (dochter) 24
 ----, N.N. van. Kolonel 15
 ----, Rudolph Anne Julius (Rudolph) van [broer] 7, 20, 24
 ----, Willem van [oom] 19
 ----, Willem Hendrik van [zoon] 12
 Jongbloed. Hoogleraar 10
 Jorissen, Mathias. Predikant 12
 Josselin de Jong, Pieter de. Schilder 24
 Kampen 12, 15, 17, 20, 24, 26
 Bovenkerk 12, 26
 Burgwal 12, 24, 26
 kerk der Christelyk Gereformeerde (of Afscheiden) gemeente, kerk der Afscheidenen of Nederlands Gereformeerden Gemeente 24, 26
 Korenmarkt 12, 24
 raadhuis 20
 Keth. Advocaat 13
 Kien. Burgemeester 13
 Koopman. Kolonel 17
 kozakken 12
 Latijnse school (Latynsche school) 12
 Leeuwarden 19
 Leiden 13, 19, 27
 Lemker van Breda, familie 26
 Leopold I. Koning van België 15
 Lodewijk (Lodewyk) Napoleon. Koning van Holland (Koning) 26
 Loghem (Logchem) 15
 Londen 20, 21
 Luik 21
 Maanen (Manen), Cornelis Felix (F.C.) van. Minister 18, 21
 Maren, Van. Kolonel 17
 Maurits, prins. De Brasiliaan 15
 Mensema, A.J. 7, 24
 Merwede, Johanna Sippina (Sippina) Boldewina Adriana van Ittersum-van der (moeder, echtgenote, vrouw, weduwe, kind) 7, 12, 13, 15, 17, 19, 22-28
 Mestingh, J. Arts 24
 Milaan 21
 Moll, Gerrit. Hoogleraar 15
 Moravische broeders *zie* Hernhutters.
 Morrees. Griffier 13
 Motman. Advocaat 29
 Nagge, Wilhelm. Geschiedschrijver 7, 16, 22
 Napoleon. Keizer van Frankrijk 26
 Nederland (vaderland) 7, 9-11, 21, 26
 Nes van Zuijlen, Van. Staatsman 17
 Nettebach. Beek 27
 Neuwied 12, 27, 28
 Hernhutter hotel 28
 opvoedingsinstituut der Hernhutters, Hernhutter kostschool 12, 27
 Niel, B.E.C. van. Predikant 18
 Nobel, heer 27
 Nijenhuis (Nyenhuys). Huis 14, 15, 25
 Oldebroek 27

Oranje, Huis van (oranje, Oranjehuis, koninklyk huis) 10, 11, 26, 28, 29
 Overijssel (Overysse) 14, 15, 16, 22, 26
 Parijs (Parys) 20, 21
 Praag 21
 predestinatie 9
 Proserpina. Korvet 16
 Putten 16
 Queisen. Kantonrechter 18
 Ram, Philip. Rechter 14
 Rappard, Anthon Gerhard Alexander van. Minister 16
 Rochemont. Schoolhouder 12
 Rozendaal 16
 Saksen 9
 Sandberg, Johan 27
 Schelde. Rivier 16, 17
 Scheltema, Jacobus. Geschiedschrijver 15
 Scheltinga, weduwe Van 13
 ----, mevrouw van Limburg Stirum-van 13
 ----, mevrouw Van Pallandt van Neerryen-van 13
 Schimmelpenninck van der Oije van de Poll, Willem Anne. Staatsman (Minister) 17, 29, 30
 Schinderhannes. Rover 27
 Senatus Veteranorum, de 13
 Serrurier. Officier van Justitie 30
 Sint Marie (Sainte Marie). Fort 16
 Sloet, F.I.G. van der Merwede- (oud moei) 12
 ---- tot Warmelo (oud oom) 13
 Sloets Evers. Procureur-generaal 18
 Smits. President van de rechtbank 17
 Speleveld, Van. Luitenant 17
 Staring, W. Staatsman 21
 Stavenisse de Braauw. Kolonel 16
 Steenbeek. Asiel 21
 Steffens. Luitenant 16
 Suriname 29
 Sytsama, Van. Staatsman 17
 Tiendaagse Veldtocht, de 15
 Tjeenk Willinck. Uitgever 18
 Thorbecke (Torbecke), Johan Rudolf. Minister 21, 26
 Troulja, heer 26, 27
 Twente (Twenthe) 13
 Tijdeman (Tideman). Hoogleraar 19
 Tijl, I.I. Uitgever 17
 Utrecht 12-17, 19, 21, 26-28
 Academie, de 13
 Kromme Nieuwe gracht 12
 Nieuwe gracht 17
 Oude gracht 12
 regtbank, de 14
 Schalkesteeg 17
 schuttery, de 14
 Sterretoren 28
 Viesteeg 12
 Vaassen 18
 Veerman, P. Huurder 19
 Venema. Kapitein 16
 Warmelo. Huis 13
 Weissenthurm 27
 Weldam. Huis 13, 14
 Weijers, Jan. Huurder 19

Wezepe 27
 Willem prins van Oranje (den Zwijger) 10
 Wiilem I. Koning der Nederlanden (Koning) 7, 15
 Willem III. Koning der Nederlanden (Koning) 7, 20, 21,
 28, 29
 Wttewaal, I. Staatsman 21
 Wijhe (Wyhe) 14, 25
 IJsselstein. Huis 18
 Ysselvliedt. Huis 12, 27
 Zeist 9
 Zinzendorf, Graaf von 9
 Zuidelijke Nederlanden 15
 Zuilen, weduwe Van 12
 Zutphen 25
 Zwolle (Zwol) 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26
 Zwolsche Courant 22

Eerder is in deze serie verschenen:

1	DIERBARE LAURA Brieven van Rudolf Sandberg 1823 – 1830	14.-
2	HOOGH WEL GEBOREN HEER EN NEEF Brieven van de patriot Adolf Warner van Pallandt tot Zuthem 1782 – 1787	Digitale uitgave 5.-
3	NAAR PARIJS Een reisverslag van enige Zwolse heren naar de Franse hoofdstad in 1777	7. ⁵⁰
4	LIEVE NAATJE Brieven van Elsje Feith aan Naatje Siertsema, en andere familieleden	8. ⁵⁰
5	EENE REYSE NA VLAANDEREN EN BRABAND Een reisverslag van Lambertus Nilant uit 1768	8. ⁵⁰
6	AEN ALLE VRINDEN MET RESPECT Correspondentie van familie Nilant 1698 - 1762	9.-
7	VAN FOLIO TOT DUODECIMO Negen particuliere Zwolse bibliotheken	10.-
8	VERLOREN HUISELIJK GELUK Gedichten en overpeinzingen 1795 - 1817	7. ⁵⁰
9	BANKROET De ondergang van Johan Willem Simon baron van Haersolte 1810	17. ⁵⁰
10	GELIEVE HET DAER HEEN TE DIRIGEREN... De brieven van Willem V aan Arend Sloet tot Tweenijhuizen 1771 - 1785	9.-
11	ALLER TREFFENDST EN STOUT De huwelijksreis van J.C. baron van Haersolte naar Duitsland, Zwitserland en Italië in 1837	6.-
12	BROEDER IN APOLLO Brieven en alba amicorum van Zwolse dichters 1800 - 1840	12.-
13	EEN GROTE TOUR Hendrick Jordens in Engeland, Frankrijk, Zwitserland en Duitsland 1684 - 1685	10.-
14	LEVENSBERICHT De autobiografie van J.F. Serrurier 1771 - 1844	11.-
15	EEN HELE COURANT De correspondentie van de familie Bangeman 1804 - 1881	11.-
16	REISEBOEK Vijftien reisverslagen van de jonge graaf van Rechteren Limpurg 1804 - 1813	Digitale uitgave 5.-
17	DE GEWIGTIGSTE GEBEURTENISSEN Het studentendagboek van Adolph F.L. graaf van Rechteren Limpurg 1814-1817	12.-
18	OVER GROTE KEIEN NAAR PARIJS De huwelijksreis van graaf van Rechteren Limpurg 1824	7.-
19	LIEVE PAPA! Brieven van W.B. Blijdenstein, bankier te Londen aan B.W. Blijdenstein, bankier te Amsterdam 1895-1907	14.-
20	AANGENAME RENCONTRES Drie reisherinneringen aan de Rijn 1821, 1840 en 1865	8.-
21	PERROKIETEN EN PAPAGAYEN, PAPAIJERS EN PISANGS Een reis om de wereld 1824 - 1826	7.-
22	SCHOUWPELEN Een reis naar de Middellandse Zee 1834	8.-
23	HET ANKER WORDT GELIGT Brieven vanuit de hele wereld van J.C. baron van Haersolte 1824 - 1834	Digitale uitgave 5.-
24	HERINNERINGEN AAN DUITSLAND Harzgebergte 1856, Taunusgebergte 1872, Baden-Baden 1902	9.-
25	EN ROUTE Drie reisjournalen van Rudolphina gravin van Rechteren 1827, 1836 en 1838	9. ⁵⁰
26	EER EN LUISTER Het proces om de havezate Haerst 1786 - 1803	9. ⁵⁰
27	TAL VAN BERGEN EN BOSSCHEN Een reis naar Saksen, Bohemen en het Thüringerwoud 1876	8.-
28	GEFNUIKTE AMBITIES Geen geld en eer voor onwettigen 1834-1900	10.-
29	EEN WAARLYK PRACHTIG LANDSCHAP Een reis door Graubünden en Glarus 1875	8.-
30	AFGEZEIJLD Een commissie naar Staats-Vlaanderen 1783	7.-
31	ONBESCHRYFELYK GROOTSCH Een wandeling door Zwitserland 1869	Digitale uitgave 5.-
32	WILDROMANTISCH Een tocht door Beieren, Tirol en Oostenrijk 1878	Digitale uitgave 5.-
33	EEN ALLERDROEVIGST TREURTONEEL Een mislukte reis naar Noord-Amerika 1783	7.-
34	EEN ONAFHANGELIJK WIJS EN ALMAGTIG WESEN De geloofsbelijdenis van Margaretha Isabella van Ittersum tot Relaer 1801	Digitale uitgave 5.-

35 TOT LOSSER GEKOMEN	Het notitieboek van Aleida Leurink 1698-1754	Digitale uitgave	5.-
36 'T IS EENE TOOVERWERELD	Een bezoek aan de wereldtentoonstelling te Wenen en een tocht in Salzkammergut door Mattheus van Delden 1873		8.-
37 EEN AANBLIK EENIG IN ZYN SOORT	Mattheus van Delden in Tirol en in het noorden van Italië 1868		10.-
38 s'LANDS WIJZE, s'LANDS EER	Beschrijving van Londen, Wight en Noord-Wales door Mattheus van Delden 1879		9.-
39 REIJSJES NA MUNSTERLAND	Floris Willem Sloet tot Warmelo, 1776; Hendricus Octavius Feith, 1814 en 1817; Adrien Jean Elisa van Bevervoorden, 1834		9. ⁵⁰
40 ONGEMEENE LIEFDE EN GENEAGENTHEYT	Hendrik Berents' journaal van zijn reis naar de Doopsgezinde Broeders in Pruisen, 1719	Digitale uitgave	5.-
41 THEE DRINKEN	Het dagboek van Steven van Delden en Aleida Catharina Houck, 1812-1824	Digitale uitgave	5.-
42 REIZEN VOOR GENOEGEN	Een reisje van Aleida van Delden door België en langs de Rijn, 1856, en van Mattheus van Delden door België, 1863	Digitale uitgave	5.-
43 DEN TOESTAND DER BOSSCHEN	Een studiereis van J.H.G. Jordens door Duitsland ten behoeve van de bosbouw in Oost-Indië. 1854-1855	Digitale uitgave	5.-
44 VERDER! IMMER VERDER!	Een bezoek van Mattheus van Delden aan het kleine eiland Helgoland. 1877	Digitale uitgave	5.-
45 GEGROET	Gedichten van Hermannus Gerhardus Gregorius Overbeek. 1880	Digitale uitgave	5.-
46 DICHT-LUIJM	Een verzameling van mengedichten door Willem de Lille. 1774-1781	Digitale uitgave	5.-
47 DE NIEUWE WERELD	Een vakantiereis van Willem van Haersolte naar Noord-Amerika. 1904	Digitale uitgave	5.-
48 MIJN' LIER	De gedichten van Hendrik Gerhard Kronenberg. 1797-1819	Digitale uitgave	5.-
49 GETROUWE AANKLEVERS VAN 'T HOOGVORSTELYK HUIS	Brieven van A. Rotterdam, perdikant te Zuilen en Steenwijk aan J. Royer, hofpredikant van stadhouder Willem V. 1752-1780	Digitale uitgave	5.-
50 EEN SIERAAD VAN ZYN GESLACHT	Levensbeschrijvingen van en over Frederik Alexander Sippo Arnold baron van Ittersum. 1869	Digitale uitgave	5.-

O V E R I J S S E L S E H A N D S C H R I F T E N

Te bestellen bij Streng, Woesterweg 5, 8162 RW EPE

T 0578 614388 M jcstreng@planet.nl W strenghansenpublicaties.nl